

MARULIĆEVI DANI 2008.

ZNANSTVENI, KNJIŽEVNI I IZDAVAČKI
PROGRAM
(20.-23. travnja)

Split, travanj 2008.

**Organizatori
znanstvenoga, književnog i izdavačkog programa:**

Društvo hrvatskih književnika
Društvo prijatelja kulturne baštine, Split
Književni krug Split
Gradska knjižnica »Juraj Šižgorić«, Šibenik
Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu

KALENDAR ZBIVANJA

NEDJELJA, 20. TRAVNJA

17.30 sati, Zavod HAZU

Svečano otvorenje znanstvenoga, književnog i izdavačkog programa Marulićevih dana

Prigodno slovo: Miroslav Palameta

Predstavljanje knjige:

Marko Marulić, *Zsuzsánna; Jeruzsálem városának panasza; Imádság a török ellen*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest 2007 (prijevod Marulićevih pjesama *Suzana, Tužen'je grada Hjerolimima* i *Molitva suprotiva Turkom* na mađarski Istvána Lőkösa)

Govore: Franciska Ćurković-Major, István Lőkös

Predstavljanje knjige:

Bratislav Lučin: *Marko Marulić 1450-1524*, ilustracije: Ante Vukić (na hrvatskom i njemačkom), Hrvatsko-njemačko društvo Split – Zebra plus d. o. o., Split 2008.

Govore: Srećko Lipovčan, Bratislav Lučin

Pjeva klapa *Iskon*

18.30 sati, Trg braće Radića

Polaganje vijenca na Marulićev spomenik

19.00 sati, crkva sv. Frane

Sveta misa (s dijelovima na latinskom)

Prigodna riječ Ante Sapunara i polaganje vijenca na Marulićev grob (Društvo prijatelja kulturne baštine)

PONEDJELJAK, 21. TRAVNJA

8.30 sati, Zavod HAZU

Colloquium Marulianum XVIII:

Epistolografija hrvatskoga humanizma i renesanse (prvo zasjedanje)

16.00-18.30 sati, Književni krug Split - Marulianum

Latinistička epigrafička radionica: *Marmora inscripta*

Voditelji: Julijana Visočnik (Inštitut za arheologiju, Ljubljana);
Dino Demicheli (Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu)

Sudjeluju studenti klasične filologije iz Zadra i Zagreba

16.00-18.30 sati, Zgrada Filozofskog fakulteta u kampusu »Lora«, Split

Kroatistička tekstološka radionica: *Paleografija čitanja hrvatskih ranonovovjekovnih latiničkih rukopisa*

Voditelj: Amir Kapetanović (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb); suvoditelji: Dragica Malić (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb), Josip Lasić (Filozofski fakultet, Split)

Sudjeluju studenti kroatistike iz Zadra i iz Bugarske, Makedonije, Poljske, Slovačke, Rumunjske i Ukrajine

18.30 sati, Zavod HAZU

Predstavljanje knjiga:

Dunja Fališevac: *Stari pisci hrvatski i njihove poetike*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2007.

Dunja Fališevac: *Dubrovnik otvoreni i zatvoreni grad. Studije o dubrovačkoj knjiženoj kulturi*, Naklada Ljevak, Zagreb 2007.

Govore: Silvana Buconjić, Nives Tomašević, Milovan Tatarin, Dunja Fališevac

19.30 sati, Zavod HAZU

Predstavljanje knjige:

Marija-Ana Dürrigl: *Čti razumno i lipo. Ogleđi o hrvatskoglagoljskoj srednjovjekovnoj književnosti*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2007.

Govore: Silvana Buconjić, Dunja Fališevac, Marija-Ana Dürrigl

20.00 sati, Zavod HAZU

Predstavljanje knjige:

Branko Franolić: *A Historical Outline of Literary Croatian / Mateo Žagar: The Glagolitic Heritage of Croatian Culture, Erasmus Naklada, Zagreb – CSYPN (Croatian Students and Young Professional Network), London, 2008.*

Govori: Srećko Lipovčan

UTORAK, 22. TRAVNJA

9.00 sati, Zavod HAZU

Colloquium Marulianum XVIII:

Epistolografija hrvatskoga humanizma i renesanse
(drugo zasjedanje)

16.00 – 18.30 sati, Književni krug Split - *Marulianum*

Latinistička epigrafička radionica: *Marmora inscripta* (drugi dan)

16.00-18.30 sati, Zgrada Filozofskog fakulteta u kampusu »Lora«, Split

Kroatistička tekstološka radionica: *Paleografija čitanja hrvatskih ranonovovjekovnih latiničkih rukopisa* (drugi dan)

18.30 sati, Zavod HAZU

Dodjela nagrada Dana hrvatske knjige: *Judita, Davidias, Slavić*
(u suradnji s Društvom hrvatskih književnika)

19.00 sati, Zavod HAZU

Pjesnička posveta: *Hrvatski pjesnici Marulićevu Splitu* (Društvo hrvatskih književnika)

Sudjeluju: Ludwig Bauer, Tito Bilopavlović, Franko Bušić,
Maja Gjerek, Stanka Gjurić, Siniša Vuković i Bože V. Žigo

SRIJEDA, 23. TRAVNJA

9.00 sati (polazak autobusa)

Posjet Šibeniku

Obilazak stolnice (stručno vodstvo: Joško Belamarić)

Obilazak knjižnice Franjevačkog samostana (stručno vodstvo: fra Nikola Mate Roščić)

Obilazak Gradske knjižnice »Juraj Šižgorić« (stručno vodstvo: Milivoj Zenić, ravnatelj Gradske knjižnice)

18.00 Gradska knjižnica »Juraj Šižgorić«, Šibenik

Književna večer posvećena Marku Maruliću (u suradnji s Gradskom knjižnicom »Juraj Šižgorić«)

Pozdravna riječ: Milivoj Zenić

O Maruliću i novostima u istraživanju njegova djela govore:

Bratislav Lučin (Split): Marulić na razmeđu tisućljeća

Francisco Javier Juez y Gálvez (Madrid): Od akvizicije do inkvizicije: Marko Marulić u Španjolskoj i Portugalu

COLLOQVIVM MARVLIANVM XVIII.
Epistolografija hrvatskoga humanizma i renesanse

Organizator: Književni krug Split — *Marulianum*
21. i 22. travnja 2008.
Zavod HAZU u Splitu, Trg braće Radića 7

PONEDJELJAK, 21. TRAVNJA

Voditelji: Bratislav Lučin i Neven Jovanović

08.30 sati, Zavod HAZU

Olga Perić (Zagreb): *Modus epistolandi* Franje Nigera

Marko Špikić (Zagreb): Oblici razmjene spoznaja o antici u dalmatinskom humanizmu 15. stoljeća

Srećko Lipovčan (Zagreb): Pisma Antuna Vrančića: nezaobilazni (a nedostatno proučeni i vrednovani) izvori za nacionalnu povijest

Diana Sorić (Zadar): Klasifikacija pisama Antuna Vrančića

Francisco Javier Juez y Gálvez (Madrid): Korespondencija Antuna Vrančića (1504-1573) i Pedra Ruiza de Moros (oko 1505-1571)

Franz Posset (Beaver Dam, Wisconsin, USA): The Open Letter of a Croatian Layman to a »German« Pope: Marko Marulić to Pope Adrian VI

11.00-11.30: Rasprava

11.30-12.00: Odmor

Miroslav Palameta (Mostar): Nikola Statilić, humanist i Marulićev suvremenik

Bratislav Lučin (Split): *Docta amicitia*: Koriolan Cipiko i Marcantonio Sabellico

Divna Mrdeža Antonina (Zadar): Kolektivni identitet u poslanici

Amir Kapetanović (Zagreb): Jezik hrvatskih renesansnih poslanica i formalna / neformalna komunikacija

Zvonko Pandžić (Würzburg): *Retractatio synoptica*. O potrazi za hrvatskim rukopisima Marka Marulića

14.00-14.30: Rasprava

UTORAK, 22. TRAVNJA

Voditelji: Divna Mrdeža Antonina, Miroslav Palameta

08.30 sati, Zavod HAZU

Neven Jovanović (Zagreb): Rukopisi *Regum Delmatie atque Croatiae gesta*

Dubravka Bogutovac (Zagreb): Katalog u zrcalu: prva srednjovjekovna mizogina pjesma i Marulićeva *Anka satira*

Ružica Pšihistal (Vinkovci): Druga poslanica Marka Marulića Katarini Obirtić: tropologija kao *forma mentis*

Dragica Malić (Zagreb): Marulić i crkvenoslavenska tradicija

Vinko Grubišić (Waterloo, Kanada): Marulićeva pjesma *Govern'je duše osujene i odgovor Isusov* prema srednjovjekovnoj temi o preziranju svijeta

Kristina Štrkalj Despot (Zagreb): Problem interpunkcije u izdanjima Marulićevih hrvatskih djela

11.00 — 11.30 sati: Rasprava

11.30 — 12.00 sati: Odmor

Branko Jozić (Split): Marulić i dualistička napast

Ivan Bodrožić (Split): O likovima četvorice evanđelista u Marulićevu *De humilitate*

Mladen Parlov (Split): Jedinstvo Europe i Marko Marulić

István Lőkös (Eger): Marulićeva *Suzana* u srednjoeuropskom književnom kontekstu

Iva Kurelac (Zagreb): *Regum Dalmatiae et Croatiae gesta* Marka Marulića u djelu *De rebus Dalmaticis* Dinka Zavorovića

14.00-14.30 sati: Rasprava i završetak skupa

SAŽETCI

Ivan Bodrožić
Katolički bogoslovni fakultet, Split
O LIKOVIMA ČETVORICE EVANĐELISTA U MARULIĆEVU
DE HUMILITATE

U svom djelu *De humilitate et gloria Christi* Marko Marulić, govoreći o ulozi i značenju četvorice evanđelista – Mateja, Marka, Luke i Ivana – unutar kruga Kristovih apostola i učenika, služi se mnogim slikama. Neke od njih bile su tradicionalno korištene u kršćanskoj teologiji i ikonografiji, kao što je, shodno Ezekijelovoj viziji četiriju bića, predstavljanje Mateja ljudskim likom, Marka likom lava, Luke likom junca, a Ivana likom orla. Osim toga, kad god tumači neki biblijski tekst u kojem se nalazi broj četiri, Maruliću prva asocijacija ide upravo na četvoricu evanđelista koji su navijestili Evanđelje na četiri strane svijeta. Posebno je upečatljiva slika četiriju četveroprega, preuzeta iz vizije proroka Zaharije, u kojoj Marulić razaznaje proročanstvo koje se odnosilo na evanđeliste.

Autor u svom radu dokazuje da su gornja Marulova tumačenja napisana pod utjecajem Jeronimovih tekstova, ma koliko spomenuti starozavjetni tekstovi i slike koje su se koristile za prikazivanje evanđelista već bile općepoznate u kršćanskoj teologiji i ikonografiji onoga vremena.

Dubravka Bogutovac
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
KATALOG U ZRCALU: PRVA SREDNJOVJEKOVNA MIZOGINA
PJESMA I ANKA SATIRA MARKA MARULIĆA

U članku se raspravlja o vezama između srednjovjekovne pjesme poznate pod nazivom »Ženska ljubav« (»Sliši vsaki človek ovo«) i »Anke Satire« Marka Marulića. Pjesma »Ženska ljubav« prva je ženomrzačka pjesma na hrvatskom jeziku. Njezin zapis interpoliran je u samo jednu verziju teksta moralističkog djela »Cvjet vsake mudrosti«, koja se nalazi u glagoljskom Tkonskom zborniku s početka 16. stoljeća. Namijenjena je prvenstveno redovnicima kao upozorenje na opasnost koju za njih predstavlja žena kao demonsko biće. Marulićeva pjesma »Anka Satira«

progovara protiv muškaraca. Tim je dvjema pjesmama najvažnija zajednička značajka didaktička usmjerenost – namjera obaju pjesnika jest obraniti redovnički život od svih iskušenja kojima je podvrgnut. Obje pjesme karakterizira portretiranje i svojevrsno katalogiziranje negativnih osobina suprotnoga spola, čime se ističu prednosti života posvećenog duhovnim vrijednostima. Pritom u srednjovjekovnoj pjesmi dominiraju figure nabranjanja i ponavljanja, dok je u Marulićevoj pjesmi postupak kompleksniji i uključuje karakteriziranje sa satiričkog aspekta. U članku se ističu jezično-stilske podudarnosti i razlike u obradi teme.

Vinko Grubišić
Sveučilište Waterloo, Kanada
MARULIĆEVA PJESMA *GOVOREN'JE DUŠE OSUJENE*
I *ODGOVOR ISUSOV* PREMA SREDNJOVJEKOVNOJ TEMI
O PREZIRANJU SVIJETA

Preziranje materijalnog svijeta izraženo raspravom između tijela i duše kojoj je namijenjena kazna, jedna je od najčešćih tema srednjovjekovne poezije i proze. Neki od tih »disputa« ili prepiranja opisana su u obliku dijaloga između Krista i ljudske duše, gdje Krist saopćava sve blagodati koje su bile darovane ljudskom duhu kao kruni svih stvorova, koji ujedno u sebi sadrži i stvaralačku moć (»Creatura in Deo est ipsa creatrix«). Konflikt nastaje iz tog što se ljudsko tijelo odaje pohlepama pa veoma često zanemaruje svrhu ljudskog duha.

Uz pseudo Augustinovo djelo *De spiritu et anima* (*O duhu i duši*), veoma je popularno bilo djelo Lotarija dei Segnija, koji je kasnije postao papa Inocent III. *De miseria condicionis humanae* (*O bijedi ljudskog položaja*).

Neke srednjovjekovje asketske pjesme Petra Damianija u kojima se očituje preziranje svega zemaljskoga, imale su značajna utjecaja na neke srednjovjekovne i renesansne pjesnike pa i na sama Dantea Alighierija.

Među inim djelima koja govore o prijeziru svijeta ovaj se rad dotiče i poeme *O prijeziru svijeta* (*De contemptu mundi*) Bernarda Morlaškog, monaha od Clunyja.

Iako je razdor između duše i tijela tema nekoliko Marulićevih pjesama, *Dobri nauci*, *Isukarst govori grišnikom*, te latinske pjesme *Carmen de doctrina Domini nostri Iesu Christi pendentis in cruce*, pisac se ovog rada ograničava uglavnom na pjesmu *Govoren'je duše osujene i odgovor Isusov*.

Neven Jovanović
Filozofski fakultet, Zagreb
RUKOPISI REGUM DELMATIÆ ATQUE CROATIÆ GESTA

Kratak tekst *Regum Delmatię atque Croatię gesta*, Marulićev prijevod tzv. hrvatske redakcije *Ljetopisa popa Dukljanina*, bio je više od stoljeća - od nastanka 1510, pa do pojave djela Ivana Lucića *De regno Croatiae et Dalmatiae libri sex* (1666-1668) - jedan od temeljnih izvora hrvatske historiografije. Zato su *Regum gesta* i očuvana u nizu rukopisnih prijepisa. Danas ih je poznato deset, što čini ovo djelo najčešće prepisivanim Marulićevim tekstom (usput, na drugom je mjestu po prepisivanosti još jedan Marulićev starinarski rad, *In epigrammata priscorum commentarius*, s osam poznatih rukopisa). Rukopisi *Regum gesta* do danas nisu potpuno vrednovani, nije još provedena njihova filološka *recensio*. Tek je Branimir Glavičić 1997. upozorio na važno razlikovno obilježje različitih prijepisa *Regum gesta*: neki od njih sadrže tzv. »epizodu s Palušom«, drugi je ispuštaju.

Priređujući kritičko izdanje *Regum Delmatię atque Croatię gesta* za *Sabrana djela Marka Marulića*, proveli smo, po kriteriju prisutnosti »epizode s Palušom«, te nekoliko drugih manjih tekstualnih razlika, kolaciju svih dostupnih rukopisa, tiskanih izdanja i parafraza *Regum gesta*, te izradili *stemma codicum* - »rodoslovno stablo« - srodnosti inačica Marulićeva djela. To ćemo *stemma codicum*, obitelji rukopisa i njihove povijesne odnose predstaviti u ovom izlaganju. Upozorit ćemo također i na kulturološku važnost prijepisa *Regum gesta*. Oni nisu samo izvori za uspostavu autorskog teksta, za rekonstrukciju »onog što je Marulić zaista napisao«; oni su i svjedočanstvo o kulturnom nivou i horizontu interesa prepisivača - niza ljudi koji su u jednom trenutku svoju energiju i znanje odlučili uložiti upravo u očuvanje Marulićeva prijevoda srednjovjekovne hrvatske kronike.

Branko Jozić
Književni krug Split – *Marulianum*
MARULIĆ I DUALISTIČKA NAPAST

Po prirodi čovjek oduvijek teži za srećom, ali se isto tako trajno suočava s problemom zla. U filozofsko-religijskom traganju za prihvatljivim odgovorima ljudski se um zaplita u nerazmrsivu mrežu proturječja između predodžbe o Božjoj svemoći, dobroti, pravednosti i mudrosti s

jedne te patnje, nepravde i zla s druge strane. Izlaz se nerijetko nalazio u raznim dualističkim koncepcijama: vizijama u kojima je svijet materije suprotstavljen svijetu duha, u konačnici u bijegu od svijeta.

Marulić živi u vremenu kad je kulturni i intelektualni život doživio duboke promjene u shvaćanju čovjeka i njegova života: srednjovjekovni stav prezira svijeta i bijega od njega potiskuje renesansni antropocentrizam. Marulićeva je moralna pouka na tragu novozavjetne i otačke opreke između grješne tjelesnosti i smrtnosti te božanske duhovnosti i savršenosti. Na kliskom terenu te opreke dvaju suprotstavljenih eona on, razumljivo, zemaljske, tjelesne i vremenite vrednote podređuje nebeskim, duhovnim i vječnima izbjegavši moguća dualistička zastranjenja.

Dr. Francisco Javier Juez y Gálvez
Komplutsko sveučilište, Madrid
KORESPONDENCIJA ANTUNA VRANČIĆA (1504-1575)
I PEDRA RUIZA DE MOROS (OKO 1505-1571)

Pedro Ruiz de Moros (*Petrus Royzius Maureus*, Alcañiz, ca. 1505 - Vilnius, 1575), španjolski humanist, član znamenitog *Kruga iz Alcañiza*, školovao se u Španjolskoj i Italiji, gdje je doktorirao iz obaju prava, te živio u Poljskoj i Litvi. Bio je na glasu kao pravnik i latinski pjesnik, sveučilišni profesor i kraljevski pravni savjetnik. Vrlo su ipak oskudne vijesti o njegovu epistolariju – npr. jedno pismo upućeno Zigmundu Augustu, kao posveta djela *Decisiones Lituanae*, ili četiri pisma što mu ih je pisao aragonski poligraf Antonio Agustín (1517-1586).

Antun Vrančić (*Antonius Verantius / Wrancius*, Šibenik, 1504 - Prešov, 1573) također se školovao u Italiji, te u Beču i Krakovu – bio je tajnik i diplomat, nadbiskup i primas kraljevstva, kraljevski namjesnik. Pisao je, uglavnom na latinskom, pjesme, putopise, diplomatska izvješća, povijesne spise, govore, no najzačajniji je kao epistolograf (sačuvalo se oko 1000 njegovih pisama), korespondent najuglednijih Europljana svojega doba. Među njima nalaze se i Španjolci, poput onoga kojeg ljubazno naziva *Maureus suavissimus*: Pedro Ruiz de Moros. Očito je da su se susreli u Krakovu, gdje su obojica tiskala svoja pjesnička djela. No moguće je da je njihovo prijateljstvo starijega datuma, tj. da je započelo još u Italiji. Tako su se dva južnoeuropska humanista, oba daleko od domovine, prijatelji i vršnjaci, Dalmatinac i Aragonac, sreli u sjevernim zemljama.

Amir Kapetanović
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
JEZIK HRVATSKIH RENESANSNIH POSLANICA I FORMALNA /
NEFORMALNA KOMUNIKACIJA

Komunikacija unutar i između različitih kulturnih središta bila je u renesansi intenzivna na istočnoj obali Jadrana. Dio se te komunikacije sačuvao do danas u pjesničkim poslanicama hrvatskih pisaca, vrsti renesansne lirike. Osim na latinskom i talijanskom, hrvatski su pisci pisali poslanice na hrvatskom jeziku štokavskoga i čakavskoga tipa. Kada se te poslanice sagledaju u cjelini, uočava se njihova raznolikost ne samo u varijacijama formalnih obilježja poslaničkoga teksta nego i u jezično-stilskim značajkama povezanim s formalnim i neformalnim obraćanjem adresatu. Formalna ili neformalna komunikacija u vezi je s kontekstom iskaza (nakane adresanta, stupanj prisnosti adresanta i adresata, njihova starost, društveni status, iskustvo, itd.). Stoga je zanimljiv ilokucijski i perlokucijski aspekt renesansnih pjesničkih poslanica, napose upotreba hrvatskoga jezika u 16. st. za iskazivanje poštovanja, divljenja, zamolbe, ocjene, itd. U prilogu ćemo istaknuti važnije jezičnostilske odlike poslanica pisanih na hrvatskom jeziku iz 16. st. uzimajući posebno u obzir formalnost / neformalnost komunikacije.

Iva Kurelac
Odsjeku za povijesne znanosti HAZU, Zagreb
REGUM DALMATIAE ET CROATIAE GESTA MARKA MARULIĆA
U DJELU *DE REBUS DALMATICIS* DINKA ZAVOROVIĆA

U izlaganju će biti predstavljena nova saznanja o recepciji Marulićevog djela *Regum Dalmatiae et Croatiae gesta* kod šibenskog humanista i povjesničara Dinka Zavorovića. U uvodnom dijelu biti će izneseni osnovni podaci o prijepisima Zavorovićevog djela *De rebus Dalmaticis*. Potom će na primjerima iz teksta obaju djela biti analizirane važnije razlike u čitanju. Riječ je o još neistraženim razlikama na razini leksika, sadržaja i strukture, koji će otkriti i neke skrivene motive Zavorovićevih intervencija u tekst Marulićevog izvornika. Svrha istraživanja jest doznati kako je Dinko Zavorović u svom djelu *O dalmatinskoj povijesti* upotrijebio Marulićev prijevod hrvatske redakcije *Ljetopisa Popa Dukljanina*.

Izlaganje će biti popraćeno primjerima iz teksta izvornika Marulićevog i Zavorovićevog djela.

Srećko Lipovčan
Institut »Ivo Pilar«, Zagreb
PISMA ANTUNA VRANČIĆA:
NEZAOBILAZNI (A NEDOSTATNO PROUČENI I VREDNOVANI)
IZVORI ZA NACIONALNU POVIJEST

Već je odavno ustanovljeno: u epistolografiji hrvatskoga humanizma i renesanse Antunu Vrančiću pripada posebno mjesto. S jedne strane, zbog imponantnog broja (više od 1100 jedinica u razdoblju od četiri desetljeća) najopsežnijeg segmenta njegova danas poznatog opusa; s druge strane, to je i »umjetnički najsnažnija cjelina« unutar naše latinističke književne epistolografije uopće, i posjeduje »izvanrednu književnu kvalitetu« (V. Gortan – V. Vratović, 1969.); naglašena je i univerzalnost Vrančićevih europskih veza, proučeni su odnosi s članovima obitelji, posebice s Faustom (D. Novaković, 1995.), istaknuta je važnost kontakata s njegovim hrvatskim korespondentima (Čvrljak, 2004.) te, naposljetku, s pravom upozoreno na važnost visokih javnih (svjetovnih i crkvenih) dužnosti koje je desetljećima obavljao u hrvatsko-ugarskoj državi, te ga stoga valja smatrati »najuglednijim latinistom hrvatskog podrijetla svih vremena« (B. Glavičić, 2004.).

No, i površan pogled u stariju i najnoviju literaturu dopušta nam ustvrditi kako o jednom aspektu Vrančićeva epistolografskog opusa još uvijek nema minucioznijih analiza, o onoj njegovoj političkoj misli koju danas s pravom možemo, s *historiografskoga motrišta*, smatrati ne samo autentičnim izvorom za društvene i geopolitičke probleme njegova doba nego i za neke dubinske silnice svekolike naše nacionalne povijesti. U ovom se prilogu raščlambom tek nekoliko (poznatih) njegovih pisama želi upozoriti kako postoje dovoljno dobri razlozi da se, svim predvidljivim teškoćama unatoč, porazmisli o projektu takva analitičkog uvida u *cjelinu* Vrančićeve epistolografske ostavštine, te potom o prevođenju i objavi - s navedenoga motrišta najrelevantnijih – pisama: vjerujemo da bi takva knjiga, kompetentno i prikladno strukturirana i komentirana, imala značajke zbirke prvorazrednih povijesnih vrela.

István Lőkös
Filozofski fakultet, Debrecen
MARULIĆEVA *SUZANA* U SREDNJOEUROPSKOM
KNJIŽEVNOM KONTEKSTU

Marulićev spjev *Suzana* uspješna je umjetnička parafraza biblijskog teksta; prema riječima Mirka Tomasovića, ona je »mlađa sestra« *Judite*. Povijest starozavjetne junakinje već u originalnom tekstu sadrži moralnu poruku čovječanstvu, a osim toga i pripovjedačke elemente kojima se hrvatski pjesnik koristio stvarajući vlastito djelo u kojem je sačuvan glavni sloj spomenute kršćanske moralne poruke; ali u njemu se pojavljuje i umjetnički sloj, tj. umjetnička kompozicija kao vrijednost. Struktura poeme, karakterizacija Suzane, opis ljepote mlade žene potiču kritičara-interpretatora da Marulićevu *Suzanu* promatra istodobno kao sažetak moralnog života u braku i kao renesansno umjetničko djelo.

Opis Suzanine ljepote u Marulićevu spjevu srodan je najboljim europskim slikarskim prikazima Suzane. Sve to nas dovodi do europskoga književnog konteksta. Čini se da književne obrade teme Suzane u njemačkoj, poljskoj i mađarskoj književnosti nisu na razini renesansne slikarske obrade teme. Marulićevo se djelo u usporedbi s njom ističe majstorstvom književno-umjetničkog postupka. Njemačke su obrade teme bogate, ali čini nam se da nisu baš izvanredne, *Suzana* Jana Kochanowskoga očevidno nije najvažnije djelo velikog poljskog pjesnika, a mađarska obrada Andrása Batizija isto je tako samo jedna od uspješnih parafraza različitih starozavjetnih priča i parabola u doba književnosti mađarske reformacije.

Bratislav Lučin
Književni krug Split – *Marulianum*
DOCTA AMICITIA: KORIOLAN CIPIKO
I MARCANTONIO SABELLICO

Koriolan Cipiko (Trogir 1425 - Trogir 1493) jedan je od najznačajnijih predstavnika hrvatskoga humanizma druge polovice 15. st. Istaknuo se kao poznavatelj antičke književnosti, izvrstan latinist, ljubitelj umjetnosti, ali i čovjek od akcije, ratnik, diplomat i graditelj. Najpoznatiji po svojim ratnim memoarima *Petri Mocenici imperatoris gesta* (*Djela vrhovnog zapovjednika Petra Moceniga*, 1477), Koriolan je bio i pjesnik, a čini se da je poput oca Petra prikupljao rukopise antičkih

pisaca: u oxfordskoj Bodleiani čuva se jedan rukopis Seksta Pompeja Festa iz sredine 15. st. s bilješkom *Quinti Coriolani Cipici sum liber et amicorum*, s naslikanim obiteljskim grbom Cipikovih.

Izvrstan latinski stil Koriolanu je priskrbio, među ostalim, priznanje i prijateljstvo mletačkoga povjesničara i filologa Marcantonia Coccia Sabellica (1436? - 1506), koji ga hvali u svojem dijalogu *De Latinae linguae reparatione* (*O obnovi drevnoga jezika*, 1490). Mlečanina i Trogiranina povezivali su zajednički prijatelji, poput Paladija Fuska, i pokrovitelji, poput Marcantonia Morosinija, kojemu je Cipiko posvetio svoje ratne komentare, a Sabellico spomenuti dijalog i *Epistolae* (1502). U svojoj monumentalnoj povijesti Venecije (*Historiae rerum Venetarum ab urbe condita*, 1487) Sabellico se u prikazu ratnih zbivanja na Levantu uvelike oslanja na Koriolanovo memoarsko djelo: u više navrata izričito spominje njegovo sudjelovanje u raznim zbivanjima, a usporedba teksto-va pokazuje da mletački povjesničar nerijetko parafrazira, sažima ili jednostavno preuzima rečenice i pasuse iz Koriolanova teksta.

Sačuvana su dva Sabellicova pisma Cipiku, napisana u povodu smrti Koriolanove druge supruge, Nikolote (r. Andreis), stradale u požaru njegova kaštela. Oba su učene humanističke konsolacije, u kojima pošiljatelj uz izraze prijateljskih osjećaja demonstrira vlastitu klasičnu naobrazbu; no očito je da Sabellicova *docta amicitia* računa s vrhunski osposobljenim recipijentom, kojemu on i na taj način iskazuje svoje štovanje. Koriolanove *responsivae* nisu došle do nas, pa Sabellicove *missivae* mogu makar neizravno pridonijeti boljem poznavanju Koriolanova humanističkog profila. O poslanici u stihovima (175 heksametara) pisao je (i nanovo ju je tiskao) A. Bacotich 1931, dok je ona prozna (6 stranica folio-formata) dosad u literaturi bila samo kratko spomenuta (M. Kurelac, 1990).

Dragica Malić
Znanstvena savjetnica u miru, Zagreb
MARULIĆ I CRKVENOSLAVENSKA TRADICIJA

Cilj je ovoga rada pokazati da Marulić kao otac novije hrvatske književnosti nije potekao ni iz čega, kako misle mnogi (osobito strani) istraživači, te utvrditi njegovu naslonjenost na hrvatsku književnu i jezičnu srednjovjekovnu baštinu, kojoj je crkvenoslavenska tradicija jedna od bitnih sastavnica. Nećemo ulaziti u to na koji je način Marulić upoznao tu tradiciju. Jedan od putova svakako su njegovi »začinjavci«.

Više-manje je prihvaćeno mišljenje da se pod tim pojmom kriju srednjovjekovni pučki pjesnici. Pučka se poezija javno izvodila i bila svima poznata, a kako su je širili i zapisivali i latinaši i glagoljaši, sadržavala je ona i niz crkvenoslavenskih jezičnih elemenata. Ali u Marulića će se naći i onih crkvenoslavizama koji u toj poeziji nisu prisutni, posebno na leksičkoj razini.

Tragova crkvenoslavenske tradicije u Marulića ima na svim jezičnim razinama, od pravopisne do leksičke, pa i stilske. Kako je *Judita* najbliža Maruliću, ona je najbolji pokazatelj njegova pravopisnog stava. Svi se ostali prepisivači njegovih djela ponešto udaljuju od njega, svaki na svoj način. Navest ćemo samo jedan primjer: u *Juditi* se kosi oblici imenica *ditca* i *otac* redovno pišu s *tc* (*ditce, ditci, ditcom...*, *otca, otcem, otci*, pa i posvojni pridjev *otčev*). Jednako je i u *Naslidovanju*, ali u pjesmama i dijaloškim tekstovima javljaju se i oblici bez *t* (*dica, oca, ocu, oci...*) različito raspoređeni od teksta do teksta. Dosljedno pisanje u *Juditi* riječi *čtiti, čtovati, počtiti, počtovati, počten, počtenje* i sl. sa sekundarnim skupom *čt* pokazuje da je Marulić te riječi shvaćao kao knjiške lekseme za razliku od izvedenica zamjenice *čbto*, koje nalazi u živom govoru, pa ih i piše kako se govore: *ništar, ništare, ništo*. Prepisivači njegovih djela i u te riječi unose glasovnu promjenu *čt > št*. Na glasovnoj razini najuočljiviji je crkvenoslavenski trag prijedložno-prefiksalni *v, va* umjesto *u*, pri čemu se *v* uglavnom upotrebljava zbog potrebnog broja slogova u stihu, ali *va* prema *u* u broju slogova ništa ne mijenja, pa pokazuje opredjeljenost za taj oblik. Većinu starijih morfoloških oblika u Marulića ne treba promatrati kao crkvenoslavizme (npr. starije padežne oblike, 1. lice jednine prezenta), ali sigurno su crkvenoslavizmi mnogobrojni stari oblici participa prezenta na *-e, -aje*, koji se rijetko susreću i u znatno starijim tekstovima (npr. *hode, obhode, govore, prose, vide...*; *čekaje, doticaje, hvataje, igraje, podžimaje, spovidaje, začinjaje...*). Izricanje posvojnosti za 3. lice genitivom ličnih zamjenica *njeje* (uz znatno češće novije *nje*) i *njega* (uz već postojeću posvojni zamjenicu *njegov*) također treba tumačiti kao crkvenoslavizam. Crkvenoslavenski je i navezak *-je* u zamjenica i priloga (*onaje, onuje, ondaje, tudeje...*). Isto vrijedi i za određene tvorbene modele (npr. *čudje, ohotje, opitje, pobožje...*; *jistvo, uljudstvo...*; *blagovit; nebotvor; porob; saužgi* itd.). Ali najbogatija je crkvenoslavizmima i crkvenoslavenskim tragovima u Marulića leksička razina. Desetci riječi izravno su ili neizravno preuzeti iz crkvenoslavenske tradicije. Treba tek vidjeti gdje se Marulić pri upotrebi određenih riječi nadovezuje na već ustaljenu hrvatsku književnojezičnu praksu, a gdje se izravno naslanja na crkvenoslavensku tradiciju, te time daje poticaj svojim sljedbenicima.

Divna Mrdeža Antonina
Filozofski fakultet, Zadar
KOLEKTIVNI IDENTITET U POSLANICI

Hrvatska humanistička, renesansna i barokna poslanica sadržajno su pretežito okrenute temama privatnosti ili pak tematici od općeg značenja za širu zajednicu u kojima je vrsta sadržaja, čini se, preferirala proznu formu za razliku od privatnih tema iskazanih stihom. U obje skupine poslanica iskazuje se kolektivni identitet adresanta i adresata – u proznoj skupini obično neposredno, dok se to u stihovanoj skupini čini s pomoću isticanja važnosti djelatnosti sudionika komunikacijskog kanala. U poslanicama s porukom od općeg značenja identitet kolektiviteta definiran je redovito uz pomoć povijesnih tumačenja ili opisom važnosti društveno-političkog trenutka: često kao identitet koji se bori za opstojnost zbog opasnosti od nasrtaja drugog i drukčijeg. U takvim je poslanicama adresat drugi kolektivitet, odnosno njegov istaknuti predstavnik koji je nekom od važnih odrednica vlastita kolektivnog identiteta podudaran (i solidaran) adresantovom kolektivitetu – pripadnošću civilizacijskom krugu, poglavito konfesionalnom pripadnošću (npr., u poslanicama Š. Kožičića Benje i M. Marulića). Poslanice s izrazitijim privatnim sadržajem u našoj književnosti (izuzev nekih, npr. amoroznih) često podrazumijevaju adresantovu i adresatovu pripadnost istom kolektivitetu (npr., poslanice M. Marulića, H. Lucića, P. Hektorovića, M. Vetranovića, N. Nalješkovića, I. Vidalija, D. Ranjine, D. Zlatarića, S. Bobaljevića). Zajedništvo biva isticano ponajprije svrstavanjem po književnoj djelatnosti, a političko ili pak etničko zajedništvo deklarativno nije od primarne važnosti. »Dopisne književne zajednice« legitimirale su uz književnike i čitalački kolektivitet odnjegovan na štivu jezikom i književnim poetikama povezanih autora.

Miroslav Palameta,
Filozofski fakultet, Split
NIKOLA STATILIĆ, HUMANIST I MARULIĆEV SUVREMENIK

Široj znanstvenoj javnosti u Hrvatskoj nije poznato ime Nikole Statilića, Marulićeva suvremenika niti njegova djelca na latinskom jeziku koje je naslovio *Paradoxa* prema istoimenom Ciceronovu djelu i dao ga tiskati 1500. u Veneciji kod izdavača koji je objavljivao također Marulićeva djela. Ta Statilićeva humanistička rasprava koja je posvećena učenom opatu Jeronimu Trevisanu, s kojim je Marulić prijateljski komu-

nicirao, popraćena je trima proznim poslanicama, od kojih prvu Nikola Statilić upućuje upravo Jeronimu Trevisanu, drugu piše Mihovil Statilić svome sinu Nikoli, a treću uzvraća Nikola svome ocu Mihovilu. Rad bi imao nakanu predstaviti tog Trogirana i njegov spis, preispitati moguće dodire s ocem hrvatske književnosti i posebno se osvrnuti na tri spomenuta pisma i kulturu humanističkoga komuniciranja.

Zvonko Pandžić

Wirtschaftsgymnasium Tauberbischofsheim, Würzburg

RETRACTATIO SYNOPTICA:

O POTRAZI ZA HRVATSKIM RUKOPISIMA MARKA MARULIĆA

Tražeci izgubljeni prijevod *Misala rimskoga* na hrvatski pučki jezik štokavske stilizacije po raznim knjižnicama i arhivima u Hrvatskoj i inozemstvu, koji je po vlastitom svjedočenju bio zgotovio Bartul Kašić (1575-1650), osim nađenoga misala pregledao sam i štokavsko *Prikazanje o sv. Margariti*, koje je barem bilo u Kašićevu posjedu. Kako se opet radi o prikazanju koje je svoj uzor – izravno ili neizravno – imalo u sličnom starijem prikazanju iz tzv. *Firentinskoga zbornika*, koji je većim dijelom objavio Carlo Verdiani (1973.), pregledao sam i taj zbornik. Znajući da su Verdijanijeve teze o Marulićevu autorstvu u Hrvatskoj bile vehementno odbačene, iako recenzenti nisu bili pregledali spomenuti zbornik, to sam posebnu pozornost skrenuo na neobjavljene *sermone* iz toga zbornika. Jedan od tih sermona *pisorukom* i bliskim sadržajem odgovarao je sermonu iz neobjavljenoga dijela tzv. londonskoga rukopisa *Od naslidovanja Isukarstova* Marka Marulića (R 4903), a isti *pisoruk* susrećemo u nekoliko drugih prevedenih djela otačke literature, za koje je Josip Hamm pretpostavljao da bi mogli biti Marulićevi. To me je navelo da isporodim sve poznate, a i dva dosad nepoznata (datirana 1508. i 1514.) rukopisa londonske provenijencije, barem prema vanjskim indicijama (pisoruk, vodeni znakovi papira, sadržaj, tematika, podrijetlo, i sl.). Tako sam ustanovio da je *jedna jedina ruka* katalogizirala sve te rukopise, dodavši im naslov (sadržaj) na posebnom listu ili na prvom praznom, ako ga je bilo, i to uvijek na talijanskome jeziku, te, dodatno, i posljednji dio signature, očito od N° 1 slijedom dalje. Te unutarnje signature (brojevi) su uvijek mlađe od samoga teksta i uvijek pri dnu prvoga lista. Sačuvani su barem sljedeći rukopisi iz te »londonske«, zapravo splitske zbirke: N° 2 (Firenca), N° 3 (Beč), N° 6 (London), N° 9 (Beč), N° 11 (London), N° 12 (Zagreb), N° 13 (Zagreb), N° 14 (Zagreb, rukopis nestao), N° 21 (Zagreb). Iz iste zbirke je i u Beču nestala

Legenda o Marti i Lazaru, iako joj ne mogu utvrditi signaturu. Za rukopise koji se čuvaju u NSK već je Šime Jurić upravo po signaturi utvrdio da potječu iz biblioteke samostana sv. Frane (istu je Šime Jurić sređivao zajedno s fra Damjanom Glavašem), i da su bili u ruci o. Celottija koji je očito zabilježio sadržaj i signaturu. Ipak, bio to o. Celotti ili ne, bila je to jedna ruka koja je signirala imajući pri ruci sve rečene i druge nama danas nepoznate rukopise. To pak znači da su svi gore navedeni rukopisi koji su nekoć bili dospjeli u London, pa ubrzo ili tek u novije vrijeme bili otkupljeni od raznih biblioteka (Firenza, Zagreb, Beč), podrijetlom iz iste biblioteke u Splitu, uključujući, naravno, i *Firentinski zbornik*.

Zajedničko podrijetlo, ortografska i leksička bliskost, velika tematska međuovisnost, datacijska sigurnost i kodikološka sličnost ovih rukopisa, govore o priličito intenzivnoj prevodilačkoj i prepisivačkoj aktivnosti u Splitu prvih desetljeća 16. st., gdje je, po mojoj prosudbi, Marko Marulić svakako bio *spiritus rector* svih tih nastojanja, a na dva rukopisa nalazimo i dobre izvanjske dokaze da bi on bio i autor prijevoda.

U svome izlaganju pokušat ću pokazati kojom višestrukom (interdisciplinarnom) metodom obrade i izdavanja ovih akefalnih rukopisa možemo suditi o Marulićevu (ne)autorstvu. Jedno je međutim već sada sigurno, kodikološko i tekstološko istraživanje hrvatskih prijevoda i nesigurno atribuiranih djela Marka Marulića mora se vratiti na onaj put koji je prekinut 1973. To isto vrijedi za hrvatske rukopise koji ne potječu iz Londona, tako i za jedan dosada nepoznati prijevod koji se opet nalazi u istome kodeksu kao i poznate pjesme Marka Marulića.

Mladen Parlov
Katolički bogoslovni fakultet, Split
JEDINSTVO EUROPE I MARKO MARULIĆ

Europa, prostor omeđen Baltikom, Uralom, Mediteranom i Atlantičkom, puno je više od čisto zemljopisne stvarnosti. Ona ima svoju povijest, razvoj, identitet, cilj kojemu teži i poslanje koje joj je povjereno. Europa se predstavlja kao kompleksna povijesna stvarnost, satkana od brojnih tradicija, umjetnosti, memorija, običaja, religija, filozofija, kultura itd. Europa se predstavlja s dva lica: jedna je zemljopisna – materijalna, a druga je duhovno-kulturna, koja se dugo oblikovala te se još uvijek oblikuje, postajući najprije jasnijom samoj sebi, a time i svoga poslanja prema svijetu. Europska se civilizacija prelila iz svoje grčke

kolijevke, podržana potom rimskim organizacijskim i pravnim genijem, na nove europske prostore i nove narode. Jedan od konstitutivnih čimbenika u izgradnji jedinstvene Europe svakako je religija: u grčko-rimskom svijetu državna, politeistička, a s propašću Imperija princip jedinstva postaje kršćanska religija. Kršćanstvo postupno pod svoje okrilje ujedinjuje različite narode, s njihovim više ili manje razvijenim kulturama, običajima, ustrojstvima. No, sve ih veže zajednička vjera u Krista. Kroz srednji vijek, u velikoj različitosti europskih naroda, Crkva predstavlja europsku stvarnost, ono što ih povezuje i ujedinjuje. Postupno je Europa nadišla podjelu na barbarske i nebarbarske narode te se je oblikovala kao zajednica naroda koje je povezivala ista religiozna svijest koja je težila i političkom jedinstvu: jedno stado – jedan pastir, ostvarujući time srednjovjekovnu ideju i težnju *ordinatio ad unum* cjelokupne *respublicae christianae*. Europa se približila idealu: *unus populus, una civitas, unum corpus mysticum*.

To su jedinstvo tijekom srednjeg vijeka trajno ugrožavali pojedini kršćanski vladari, želeći nametnuti i proširiti svoju vlast; jedinstvo Europe će osobito biti ugroženo krajem srednjeg vijeka pred otomanskom najezdom i nametanjem islama kao nove religije. Pred tim se je izazovima našao i Marko Marulić koji o jedinstvu Europe ne razmišlja teoretski, nego izazvan dramatičnim neprilikama u kojima se našao njegov narod. On u vjeri u Isusa Krista pronalazi snagu koja može iznova okupiti kršćanske vladare i narode na zajedničku obranu, a u Rimu, tj. u papi pronalazi autoritet koji treba dovesti do novog jedinstva.

Olga Perić
Filozofski fakultet, Zagreb
MODUS EPISTOLANDI FRANJE NIGERA

Modus epistolandi (*O pisanju pisama*) najčešći je naslov popularnog epistolografskog priručnika koji je nakon prvog izdanja u Veneciji 1488. do 1598. godine doživio još šezdesetak za sada poznatih izdanja (Antwerpen, Paris, Leipzig, Augsburg, Basel, Salamanca, Krakow i dr.). Autor Franjo Niger (17. IV. 1452. – 1523.?), humanist, polihistor i lutajući pedagog, sam u svome latinskom imenu ističe hrvatsko podrijetlo: *Pescennius Franciscus Niger Venetus Liburnus*. Djelo ima veoma jednostavnu strukturu: Niger najprije definira pismo kao » iskaz, koji odsutne prijatelje čini nazočnima, stvoren za javnu i privatnu upotrebu«. Dvadeset je mogućih vrsta pisama (preporuka, molba, čestitka, ljubavno pismo, pismo utjehe, šaljivo, poticajno, itd.). Svaka je vrsta zatim razrađena i prikazana točnom definicijom,

pravilom za sastavljanje i oprimjerena fiktivnim pismom. Gotovo svi primjeri (exempla) inspirirani su antikom, bilo da se oponašaju pisma antičkih autora, bilo da izmišljena pisma sastavljaju mitološki i povijesni likovi. Premda je očito da je Niger poznao tradiciju antičkog i humanističkog epistolografskog umijeća, njegovi primjeri jezično i stilski zaostaju za uzorima. To se pak može opravdati osnovnim propedeutičkim ciljem samog priručnika: poučiti učenike da se u pismima jednostavno i pravilno izražavaju. Osim toga želio ih je upoznati s nekim činjenicama iz rimske povijesti i književnosti. Da je u tome uspio, dokaz je velika popularnost tog priručnika diljem Europe. Detaljnija filološka analiza i komparacija s Ciceronovim i Erazmovim pismima potvrđuje takav zaključak.

Franz Posset
Wisconsin, USA

OTVORENO PISMO HRVATSKOGA LAIKA »NJEMAČKOM« PAPI:
MARKO MARULIĆ PAPI HADRIJANU VI.

Poslanica gospodina Marka Marulića Splitsanina Hadrijanu VI. relativno je neobičan dokument, zbog toga što je od trojice papa kojima se Marulić obraća jedino Hadrijan VI. odabran kao adresat *epistole*, za razliku od ostale dvojice, Lava X. i Klementa VII, kojima je pripala tek po kratka pjesma, a tim pjesama nije bila svrha da se pročitaju na papinskom dvoru u Rimu. Pismo Hadrijanu VI. neobično je i po tomu što se jedan laik obraća papi. U doba kad ga je pisao, hrvaski je plemić imao više od sedamdeset godina. Veći dio života samostalno je proučavao Sveto pismo i teologiju. Čini se da je svoja teološka znanja stekao kao samouk, slično drugim laičkim teolozima svojega vremena, poput Johanna Reuchlina u Švapskoj. Marulića se najprikladnije smješta među druge europske laičke teologe 15. i 16. st., kao što su Gianozzo Manetti, Pico della Mirandola, Wessel Gansfort (*Basileus Gansfort* ili *Frisius*), Paulus Ricius (Paul Ritz iz Sprinzensteina), Gaspar Contarini ili Ioannes Ludovicus Vives.

Marulićeva *Epistola* je otvoreno pismo, i kao takvo prvo je svoje vrste upućeno papi Hadrijanu VI, koji je na Petrovoj stolici sjedio 1522/23. Kao posebna epistolografška vrsta, otvoreno je pismo u to doba bilo namijenjeno široku raspačavanju putem tiska, sa svrhom da utječe na javno mišljenje. Najčešće je upućeno kakvoj uglednoj osobi, do koje se drugačije ne može lako doprijeti niti je potaknuti na djelovanje. Ako takav tekst uđe u širok optjecaj, on postaje nekom vrstom »masovnog medija«, sredstvom agitacije. U njemačkoj se književnosti otvoreno

pismo svrstava u širu kategoriju *Flugschriften* ili pamfleta. Ako je tekst upućen određenoj osobi na viskom položaju, ali ne s namjerom da bude uručen njoj osobno, onda to nije otvoreno pismo, nego *Flugschrift*, naročito ako je polemične naravi i ako je popraćen ilustracijama koje će privući široku pozornost. Takvi su spisi zapravo satire ili rugalice i često su hotimice pisani u grubom, vulgarnom tonu; svrha im je izvrnuti određenu osobu posmijehu, a tradicionalno se postavljaju na javna mjesta. Oni pripadaju u *paskvile*.

Važno je uočiti da je Marulić – iako nije bio klerik i nije pripadao crkvenoj hijerarhiji – ipak bio »crkveni čovjek«. Jednu skupinu knjiga u vlastitoj knjižnici naslovio je *Ecclesiastici* (Crkveni pisci). Taj je popis znatno dulji onih koji obuhvaćaju druge teme i nalazi se na prvom mjestu u popisu njegovih knjiga. Nijedno od Marulićevih vlastitih djela ne nalazi se u skupini *Pjesnici*. To je važan pokazatelj o tome kako je pisac razumijevao samoga sebe. Skupinu *Ecclesiastici* on zaključuje sa četiri vlastita naslova. Iz toga je razvidno da Marulić sebe u biti vidi kao crkvenoga pisca (*ecclesiasticus*), poput autora mudrosne knjige Svetoga pisma, *Knjige Sirahove*, koja se na latinskom naziva *Liber ecclesiasticus* i koja je svojim sadržajem srodna nakani Marulićevih važnijih moralnih spisa. Osim toga, s priličnom se sigurnošću može ustvrditi da se u svojem *Dijalogu o Herkulu koga su nadmašili Kristovi štovatelji* Marulić identificirao s Bogoslovom, a ne s drugom sugovornikom, Pjesnikom.

Kad ovdje govorimo o laičkom teologu, mislimo na proučavatelja teologije i filozofije čiji prihodi ne ovise o poslovima što bi ih on obavljao za Crkvu niti on ovisi o crkvenoj potpori. Upravo je tako i sa splitskim plemićem, »gospodinom Markom Marulićem«. Danas bismo rekli da mu je proučavanje Biblije i teologije bio »najmiliji hobi«, a možda i glavno životno zanimanje – jer je mogao sebi priuštiti da živi od prihoda s obiteljskog imanja.

Posve je jasno da je Marulić bio svjestan kako u crkvenoj hijerarhiji ne zauzima nikakav položaj. Kad kaže da je svjestan svoje »neznatnosti«, vjerojatno misli na svoj položaj običnog laika, jednog iz crkvnih klupa, za razliku od ljudi iz hijerarhije i iz papinskog okruženja. Na početku otvorenog pisma on izjavljuje da nema »nikakva ugleda« na temelju kojega bi govorio javno i obraćao se papi. Time želi reći da nema ovlaštenje ni od kakva političkog ili crkvenog vladara.

Budući da je za njegov spis jedini prikladan naziv *Epistola*, vrlo je vjerojatno da autor ima na umu apostolske poslanice u Novom zavjetu. Naš proučavatelj Biblije i laički teolog osjećao se u stvaranju svoje

Epistole potaknutim i nadahnutim od Duha Svetog – možda ne sasvim različito od autorâ apostolskih poslanica; čitav se Novi zavjet, uostalom, u konačnici smatra tvorevinom božanskog nadahnuća. Potrebno je iz te perspektive ponovno razmotriti posljednje riječi popratnoga pisma uz otvoreno pismo, jer one impliciraju da je njihov autor smatrao kako poslanicu piše uz božansko nadahnuće.

Ružica Pšihistal

Filozofski fakultet, Osijek

DRUGA POSLANICA MARKA MARULIĆA KATARINI OBIRTIĆ:
TROPOLOGIJA KAO *FORMA MENTIS*

Poslanice Marka Marulića Katarini Obirtić, koje je prvi put objavio 1938. godine Franjo Fancev (*Građa za povijest književnosti hrvatske XIII*), a 1998. godine ponovljeno Bratulić (CM VII) i 2001. Lučin (*Duhom do zvijezda*), iznimno su vrijedni Marulićevi epistolarni tekstovi kako zbog svoga značenja u korpusu Marulićeve hrvatske proze, znatno skromnijega opsega u odnosu na latinske prozne tekstove, tako i zbog njihova mjesta u Marulićeve epistolarnome korpusu (Stepanić 2004: CM XIII), gdje su od ukupno dvadeset i dva epistolarna prozna teksta, pisma Katarini Obirtić jedini sačuvani primjerci njegovih *privatnih* pisama na hrvatskome jeziku.

Uvažavajući dosadašnje prinose: tekstološku obradu pisama (Fancev, Bratulić), njihovo usustavljanje u korpus Marulićevih epistolarnih tekstova (Marijanović, Lučin, Stepanić), kao i u kontekst ukupnoga Marulićeva opusa (Tomasović 1999), te napose minucioznu lingvostilističku i sociolingvističku raščlambu ovih poslanica u kontekstu Marulićeve hrvatske proze i privatnih pisama (Malinar 2002: CM XI, 2004: CM XIII), naša je nakana na predlošku *Druge poslanice Katarini Obirtić* raščlambom uporabljenih modela i metoda alegorijskoga tumačenja razmotriti što se događa s Marulićevom *tropologijom* u *privatnome* epistolarnome žanru. Razgranati asocijacijski slijed (riba – peti dan stvaranja – pet osjetila – petak (?) – Jona u utrobi ribe – ribari: apostoli ribari i »mi« ribari koji su mladost »ribali u noći« etc.), s uporišnim referencama u Svetome pismu (Starome i Novome zavjetu), Marulić nadzire i okuplja stožernim kršćanskim simbolom ribe, a ekstenzivno provedena alegorijska tumačenja s dominantnim moralno-tropološkim tumačenjem i povremenim izletima u nizanje egzempla, kao i u tipološko tumačenje u užem smislu, cijelo pismo pretvaraju u »učenu raspravu« u

kojoj je epistolarnost zadržana tek pozdravnim i odjavnim formulama, kao i nužnim komunikacijsko-pragmatičnim i (auto)biografskim kontekstom. Drugo je pismo Katarini Obirćić stoga zanimljiv primjer kako je alegoreza Maruliću puno više od hermeneutičkoga modela primjenjiva na birane svetopisamske predloške: upravo svakodnevna »navika uma«, imanentni konceptualni okvir viđenja stvarnosti – biblijske i svakidašnje.

Diana Sorić
Filozofski fakultet, Zadar
KLASIFIKACIJA PISAMA ANTUNA VRANČIĆA

Epistolografski korpus Antuna Vrančića multidisciplinarni je izazov i kao takav nudi brojne mogućnosti pristupa, a jedan od njih je svakako klasifikacija. Prije nego ukratko iznesem svoj pristup Vrančićevim pismima, navest ću građu kojom raspolazem. Glavnina pisama odnosi se na poznato izdanje Lászla Szalaya i Gusztáva Wenzela objavljeno u seriji *Monumenta Hungariae historica* Mađarske akademije znanosti te 16 novootkrivenih pisama, uglavnom autografa, iz zagrebačke NSK.

Zbog čega klasifikacija i na koji način klasifikacija Vrančićevih pisama? Vrančić nam je ostavio epistolografski spomenik, koji se, kako po broju pisama i adresata, tako i po tematskoj raznovrsnosti, nesumnjivo uklapa u humanistički epistolografski trend, međutim, o broju pisama se uglavnom govori i piše okvirno, a adresati se svode na »zvučna« imena. Iz ovih razloga sam se odlučila za klasifikaciju na dvije razine; jednu prema adresatima u kojoj bi se dao cjelovit popis Vrančićevih adresata unutar nekoliko kategorija: a) crkveni velikodostojnici i ostali klerici, b) vladari; viši i niži državni dužnosnici, c) podređeni službenici d) članovi obitelji, e) prijatelji i poznanici te f) pluralni adresat, a drugu prema sadržaju gdje bi se Vrančićeva pisma sistematizirala unutar nekoliko tematskih blokova: privatni sadržaj, politički sadržaj, crkveni sadržaj i pisma mješovitog sadržaja.

Treba napomenuti da se obje klasifikacije ponekad nisu mogle provesti do kraja precizno, tako na primjer neki su se adresati statusno mogli uvrstiti u više kategorija ili kod sadržajne klasifikacije neka pisma su se zbog izrazitog tematskog variranja svrstala u posebnu kategoriju mješovitih pisama. Pa ipak, usprkos problemima koji »isplivaju« pri svakoj klasifikaciji te više ili manje sretnim rješenjima, nadam se da će ovaj rad pružiti korisnu informaciju utoliko što će se s jedne strane dati kompletan popis Vrančićevih adresata, uz popratnu informaciju o broju pisama i godini kad

je pismo napisano, a s druge strane pokušat će se što preciznije usustaviti epistolarij prema centralnom tematskom kôdu.

Marko Špikić
Filozofski fakultet, Zagreb
OBLICI RAZMJENE SPOZNAJA O ANTICI U
DALMATINSKOM HUMANIZMU 15. STOLJEĆA

U izlaganju se govori o problemu komunikacije spoznaja o starinama u ranom humanizmu hrvatskog priobalja. Izlagač na odabranim primjerima raspravlja o namjeni epistolografskih vrsta, od poslanica u kojima se evocira antičko doba (Ciriaco d'Ancona Leonardu Bruniju iz Zadra) do posvetnih tekstova u kojima se aktualna kultura uspoređuje s antičkom (Koriolan Cipiko, proslav Morosiniju u djelu *O azijskom ratu*). Dio izlaganja posvećen je problemu adresata u humanističkoj epistolografiji s nakanom da se prikaže kako se on, zahvaljujući razvitku starinarskih istraživanja, iz radoznala sabiratelja fragmentiranih spoznaja imao pretvoriti u oživljenog rimskog patricija. Oblici evokacijske epistolografije, kojima je Petrarca dao poseban poticaj, tako su se proširili i u ovim krajevima koji su zbog političkih razloga došli u izravan dodir s humanističkom kulturom Apenina. Društveni su aspekti takvih poslanica posebno zanimljivi zbog političkog konteksta u kojem se našlo hrvatsko priobalje u doba razvitka humanističke učenosti. Zato će u izlaganju biti riječi i o tematskim aspektima tekstova, to jest o odnosu memorije, fantazije i političke zbilje.

Kristina Štrkalj Despot
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
PROBLEM INTERPUNKCIJE U IZDANJIMA
MARULIĆEVIH HRVATSKIH DJELA

Pri izdavanju djela starih hrvatskih pisaca, pa tako i Marulićevih, često se interpunkcija čini manjim problemom prilikom rješavanja složenih tekstoloških problema u vezi s ispravnim čitanjem hrvatskih dopreporodnih tekstova. U transkripcije tih tekstova unosi se interpunkcija prema suvremenoj pravopisnoj i gramatičkoj normi bez obzira na interpunkcijske znakove koje nalazimo u starim izvornicima, a koji se upotrebljavaju po drukčijim kriterijima od današnjih i ne slijede suvremen pristup rečeničnoj strukturi. Nerijetko je interpungiranje dopre-

rodnih tekstova proizvoljno, prepušteno samovolji priređivača teksta, koji kadšto postavljanjem pogrešnoga interpunkcijskoga znaka može narušiti ili čak izmijeniti izvorni smisao iskaza u stihu ili prozi. Takve pogreške nisu manje važne od pogrešno interpretirane grafije staroga teksta. U trima izdanjima *Judite* tiskanima za Marulićeva života postoji interpunkcija: kosim crtama razgraničuju se metričko-ritmički zaokruženi dijelovi stihova, a iskazi su odijeljeni točkama. S više sigurnosti može se pristupiti interpungiranju transkripcije Marulićeve *Judite* nego ostalih Marulićevih hrvatskih djela, koja nisu tiskana i ne poznajemo im autografe, a sačuvana su u (mlađim) neautoriziranim prijepisima. U radu ćemo na reprezentativnim primjerima iz dosadašnjih izdanja Marulićevih hrvatskih djela upozoriti na neujednačenost i interpunkcijske pogreške koje narušavaju ili iskrivljuju izvorni smisao Marulićeva iskaza.

PODATCI
O SUDIONICIMA ZNANSTVENOGA SKUPA

Dr. don Ivan Bodrožić
Katolički bogoslovni fakultet, Split

Rodio se 1968. u Svibu kod Imotskoga. Dvije godine filozofsko-teološkog studija pohađao je na Teologiji u Splitu, a ostale četiri na Sveučilištu Santa Croce u Rimu, gdje je i diplomirao 1994. Poslijediplomski studij nastavio je na Papinskom institutu za patrologiju *Augustinianum*, na kojemu je doktorirao 2000. godine obranivši disertaciju *Numerologija u sv. Augustina*. Docent je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu i autor više knjiga i znanstvenih članaka s područja patrologije i duhovnosti.

Dubravka Bogutovac
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Rođena 1981. u Sisku. Diplomirala kroatistiku i slavistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Kao znanstvena novakinja radi u *Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje* na projektu *Starohrvatski rječnik*. Područje znanstvenog interesa: povijesna stilistika hrvatskog jezika, tekstoplogija, hrvatska ćirilična pismenost.

Dr. Vinko Grubišić
Sveučilište Waterloo, Kanada

Lingvist i književnik, redoviti profesor na Sveučilištu Waterloo, Ontario, Kanada, Odjel Germanistika i Slavistika, Katedra za hrvatski jezik i kulturu. Bavi se proučavanjem hrvatske književnosti od srednjovjekovlja do baroka u kontaktu s drugim literaturama. Među inima objavio i više radova o Maruliću u *Hrvatskoj reviji*, u *Annali Slavi de Napoli*, u knjizi *Izazovne teme iz starije hrvatske književnosti* (2006) i u *Colloquia Maruliana*.

Dr. Neven Jovanović
Filozofski fakultet, Zagreb

Latinist, docent je na Katedri za latinski jezik i rimsku književnost Odsjeka za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Osim Marulićem, bavi se hrvatskim pravnim piscima 18. stoljeća, te problemima izdavanja novolatinskih tekstova. Objavio više studija o Maruliću u godišnjaku *Colloquia Maruliana*. Doktorirao je s temom *Problemi uspostave novolatinske stilistike na primjeru Marulićeva Evandelistara*. S grčkoga preveo dvije Euripidove drame (*Heraklo* i *Alkestida*, 2004) i Eshilovu trilogiju *Orestija* (2006). Objavio knjigu kolumni što ih redovno tiska u *Zarezu* pod naslovom *Noga filologa* (Zagreb 2006). Područje interesa: stilistika, književna i uporabna latinska proza, didaktika latinskog jezika, humanistička informatika.

Mr. Branko Jozić
Književni krug Split – *Marulianum*

Rodio se 1960. Magistrirao na Augustinianumu u Rimu 1991. Od 1995. radi u *Marulianumu*. Objavio knjigu *Problem religijske netolerancije* (1995); zajedno s Bratislavom Lučinom knjigu *Bibliografija Marka Marulića. Prvi dio: tiskana djela (1477-1997)* (1998); nekoliko knjiga prijevoda te više članaka s religijsko-filozofskog i kulturološkog područja.

Dr. Francisco Javier Juez y Gálvez
Komplutsko sveučilište, Madrid

Rodio se u Madridu 1962. Završio je klasičnu filologiju i romanistiku na Komplutskom sveučilistu, gdje je i doktorirao iz filologije 1993. Pohađao je razne tečajeve i specijalizacije na mnogim europskim sveučilištima. Bio je gostujući profesor i istraživač u Bugarskoj, Hrvatskoj i Njemačkoj. Odlikovan nagradom »Fundacije Pastor za klasične studije« 1985.; za tematski Marulićev broj časopisa *Studia Croatica* (Buenos Aires 2002.) dobio je nagradu *Davidias*. Uredio je i preveo niz djela s latinskog i drugih jezika, napose iz hrvatskog pjesništva; suautor je i više leksikografskih i književnopovjesnih djela, kao što je *Marko Marulić (1450-1524)* (Madrid 2000.). Slavističke i balkanističke studije objavio je u španjolskoj i stranoj periodici – marulologiji je posvetio više priloga, objavljenih u *Colloquia Maruliana, Eslavística Complutense*,

Studia Croatica, Calamus Renascens, Mundo Eslavo. Bio je povjerenik velikih Marulićevih izložaba u Nacionalnim knjižnicama u Lisabonu (2001.) i u Madridu (2002.) i dr.

Dr. Amir Kapetanović, Zagreb
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Rođen 1975. godine u Pakracu. Diplomirao je hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na istom je Fakultetu magistrirao i doktorirao. Kao znanstveni suradnik radi u *Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje* u Zagrebu na projektu *Starohrvatski rječnik*. Bavi se proučavanjem povijesti hrvatskoga jezika, jezikoslovlja i pismenosti, povijesnom leksikografijom i tekstologijom.

Mr. Iva Kurelac, Zagreb
Odsjeku za povijesne znanosti HAZU

Rođena 1975. u Zagrebu. Diplomirala pri Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Magistrirala s temom »Dinko Zavorović i njegov rad na staroj povijesti u I. knjizi djela *De rebus Dalmaticis*« pri Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Radi kao asistentica na projektu »Latinički izvori, studije i pomagala za društvenu i gospodarsku povijest« pri Odsjeku za povijesne znanosti Zavoda za društvene i povijesne znanosti HAZU u Zagrebu. Područje njezina znanstvenog interesa vezano je uz humanizam, kulturnu povijest, hrvatske latiniste i izdavanje latiničkih izvora.

Dr. Srećko Lipovčan
Institut »Ivo Pilar«, Zagreb

Rodio se u Zagrebu 1942. Studirao na Pravnom i potom na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na kojem je 1969. diplomirao povijesnu skupinu predmeta. Studirao u Kölnu (njemački jezik) i Berlinu (slavistiku, povijest Jugoistočne Europe, bizantinistiku). Na zagrebačkom Filozofskom fakultetu 1999. doktorirao tezom o Mladom Ujeviću i njegovoj prozi; znanstveni je savjetnik i profesor na Hrvatskim studijima Zagrebačkog sveučilišta. Dopredsjednik je Društva hrvatskih književnika. Objavljuje studije i rasprave o hrvatskoj političkoj i kulturnoj (književnost, publicistika) povijesti, sudjelovao na većem broju znanstvenih

skupova u Hrvatskoj i inozemstvu. Prevoditelj, urednik stotinjak kulturoloških knjiga, djelatnik i kao publicist. G. 1992. utemeljuje u Zagrebu ERASMUS Nakladu (temeljni program: znanost i umjetnost, djela na hrvatskom i svjetskim jezicima), kojoj je i danas glavnim urednikom. Objavio četiri autorske knjige: *Mladi Ujević, 1909-1919* (Split 2002), *Mediji – druga zbilja?, Vrijeme nevremena, Stoljeće povjestica* (Zagreb, 2006). Priredio dva izbora iz djela Tina Ujevića (*Pepeo srca*, Vinkovci 1999; *Molitva za koru kruha i zdjelu leće*, Vinkovci 2005) i uredio *Spomenicu Hrvatskoga novinarskog društva, 1910-2000* (Zagreb 2000).

Dr. István Lőkös
Filozofski fakultet, Debrecen

Rodio se 1933. u Egeru (Mađarska). Do umirovljenja bio je redoviti profesor na Katedri za komparativnu književnost u Debrecenu. Organizirao je 1992. Katedru za povijest srednjoeuropskih i istočnoeuropskih književnosti na Filozofskom fakultetu u Miskolcu, gdje je kao redoviti profesor predavao do 1997. povijest hrvatske književnosti. Od 1996. kao gost-profesor predaje Povijest hrvatsko-mađarskih književnih veza na Katedri za hungarologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Njegovi znanstveni i stručni radovi tiču se najviše povijesti hrvatske i mađarske književnosti, odnosno hrvatsko-mađarskih književnih veza i drugih slavenskih književnosti. Godine 2000. izabran je za dopisnog člana HAZU. Dobitnik je Godišnje nagrade INE za promicanje hrvatske kulture u svijetu za 2002. i nagrade *Davidias* DHK 1997. godine. Na mađarski je preveo Marulićevu *Juditu* i *Suzanu* te *Pod starim krovovima* K. Š. Gjalskog; sastavio je *Antologiju hrvatske književnosti* na mađarskom; autor je niza studija na mađarskom, hrvatskom i njemačkom jeziku: *Povijest hrvatske književnosti* (1996); *Hrvatsko-mađarske književne veze* (1998); *Od Marulića do Krleže* (2003).

Mr. Bratislav Lučin
Književni krug Split – *Marulianum*

Rodio se u Splitu 1956. Diplomirao na Filozofskom fakultetu u Zadru, magistrirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1986. radi kao urednik u Književnom krugu Split, a od 1995. voditelj je *Marulianuma*. Suurednik (s M. Tomasovićem) godišnjaka *Colloquia Maruliana*, glavni urednik edicije *Sabrana djela Marka Marulića*. Područja

interesa: hrvatski latinizam, opus Marka Marulića, recepcija Erazma Rotterdamskog u hrvatskoj književnoj kulturi. S Brankom Jozićem objavio knjigu *Bibliografija Marka Marulića. Prvi dio: tiskana djela (1477-1997)*, Split 1998. Priredio izbore iz Marulićeva opusa: na španjolskom – *Marko Marulić (1450-1524)*, edición española: F. J. Juez Gálvez (Madrid 2000); na hrvatskom – *Marko Marulić, Duhom do zvijezda* (Zagreb 2001); na engleskom – *The Marulić Reader* (Split 2007); na njemačkom *Marko Marulić (1450-1524)* (Split 2008); priredio knjige *Marulićev opis Splita* (Split 2005) te Frane Božićević: *Život Marka Marulića* (Split 2007). S Darkom Novakovićem za ediciju *Sabrana djela* priredio i preveo Marulićeve *Latinske stihove* (2005), za što su dobili nagradu »Iso Velikanović«.

Dr. Dragica Malić
Znanstvena savjetnica u miru, Zagreb

Rođena je u Zagrebu 1934, gdje je završila osnovno, srednje i fakultetsko obrazovanje. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu magistrirala je 1970. i doktorirala 1986. godine s temama iz jezičnopovijesne problematike. Od prvoga radnog dana 28. travnja 1960. do posljednjega pred umirovljenje 27. prosinca 2004. radila je u današnjemu *Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, gdje je od zvanja asistentice napredovala do znanstvene savjetnice. Radila je na poslovima suvremenoga hrvatskog književnog jezika i njegove povijesti, te povijesne leksikografije, a više je godina bila i voditeljica pripadnih institutskih projekata. Ipak joj je temeljni znanstveni interes vezan uz jezičnu povijest. Bavi se starim hrvatskim tekstovima na sva tri hrvatska pisma, ali u središtu su joj znanstvenoga interesa najstariji hrvatski latininički spomenici, a u posljednje vrijeme osobito problemi srednjovjekovne hrvatske latiničke grafije. Osmislila je i posljednje tri radne godine vodila projekt rječnika hrvatskoga književnog srednjovjekovlja pod naslovom *Hrvatski rječnik do Marulića i njegovih suvremenika*, koji sada ima novoga voditelja, a – vezano uz nov način prijavljivanja znanstvenih projekata – donekle je izmijenio koncepciju i naslov.

Dr. Divna Mrdeža Antonina
Filozofski fakultet, Zadar

Rođena u Šibeniku 1960, gdje je završila srednjoškolsko obrazovanje. Studij kroatistike upisala na Filozofskom fakultetu u Zadru i diplomirala s temom »Lucićeva ´Robinja´ kao renesansna drama« 1984. g. Doktorirala na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1998. obranivši disertaciju »Problem stiha u hrvatskim ranonovovjekovnim parafrazama psalama“. Od 1991. zaposlena na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zadru gdje danas kao izvanredni profesor predaje Stariju hrvatsku književnost te Osnove scenske umjetnosti.

Od 1987. objavila je brojne znanstvene radove, među kojima Aspekt stiha u Marulićevim prijevodima psalama; Retorički postupci u Marulićevim djelima na hrvatskom jeziku; Marulićev stih i hrvatska renesansna versifikacija; Problematika prijevodnoga stiha na primjeru talijanskoga prijevoda Marulićeve Judite te knjige: *Davidova lira u versih harvackih* (Split 2004) i *Čtijuć i mnijuć. Od književnoga ranonovovjekovlja k novovjekovlju, s različitim motrišta* (Zagreb 2004).

Dr. Miroslav Palameta
Filozofski fakultet, Split

Rodio se 1949. Redoviti je profesor na Filozofskom fakultetu u Splitu i na Filozofskom fakultetu u Mostaru. Autor nekoliko knjiga i niza znanstvenih tekstova. Pisao i piše o usmenoj narodnoj, suvremenoj i starijoj hrvatskoj književnosti, kulturnoj prošlosti i likovnoj baštini srednjeg vijeka (stećci, romanička i gotička likovnost, minijature, pečati ...).

Zvonko Pandžić
Wirtschaftsgymnasium Tauberbischofsheim, Würzburg

Nakon studija filozofije, teologije i klasične filologije u Freiburgu im Br. već više od dvadeset godina predaje u državnoj službi u Baden-Württembergu u Njemačkoj na jednom pedagoškom institutu. Zanima se filozofijom jezika, jezičnom i književnom teorijom od antike do renesanse. Priredio je i objavio, kada se radi o hrvatskoj tradiciji ranoga novoga vijeka, uz mnogobrojne rasprave i nekoliko monografija: F. Patricius, *Discussiones Peripateticae*, Köln 1999 (Basel 1581) u četiri sveska, od istoga Petrića latinski prijevod *Proklova komentara na*

Aristotelovu Fiziku (Bamberg 1988), kritičko izdanje prve hrvatske gramatike: B. Cassius, *Institutiones linguae Illyricae*, Zagreb 2005, (Rim 1604), nepoznati prijevod Tina Ujevića i uvod u estetiku njemačkoga romantizma: Friedrich Schlegel, *Lucinda*. Preveo Tin Ujević. Prvo izdanje priredio i komentarom providio Zvonko Pandžić, Zagreb 2002. Nedavno je priredio značajno djelo za povijest jezikoslovlja: E. F. K. Koerner, *Jezikoslovna historiografija*, Zagreb 2007, a uskoro iz tiska izlazi i knjiga: Matije Divkovića, *Besjede*, pretisak priredio, komentar i rječnik sastavio Z. P., Zagreb 2008 (Mletci 1616).

Dr. don Mladen Parlov
Katolički bogoslovni fakultet, Split

Rođen je 1964. u Ričicama kod Imotskog. Diplomirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu - Teologija u Splitu, 1990. Na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu, 1996. doktorirao na području teologije duhovnosti tezom: *Il mistero di Cristo - modelo di vita cristiana secondo Marco Marulić*. Na istom je sveučilištu (1997) postigao i magisterij iz dogmatske teologije. Ravnatelj je Nadbiskupskog sjemeništa u Splitu te izvanredni profesor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu. Objavio je knjige: *Otajstvo Krista - uzor kršćanskog života prema Marku Maruliću* (2001); *Život i djelo don Ilije Ujevića* (2001); *Speculum virtutis: Marko Marulić i njegova teološko-duhovna misao* (2003), *Svećenik – Čovjek Božji* (2002); *U snazi Duha* (2007). također je priredio i preveo više knjiga drugih autora te objavio više znanstvenih radova s područja povijesti kršćanske literature i kršćanskog nauka.

Dr. Olga Perić
Filozofski fakultet, Zagreb

Redoviti profesor Filozofskog fakulteta u Zagrebu, od 1971. godine na Odsjeku za klasičnu filologiju predaje kolegije iz povijesti latinskoga jezika. Posebno se bavi hrvatskim srednjovjekovnim latinitetom priređujući kritična izdanja i filološke analize (*Historia Salonitana*, *Cronica Iadertina*, *Trpimirova isprava* i dr.). Istražuje djela hrvatskih latinista: Jana Panonija, Ivana Viteza od Sredne, Franje Nigera, Jurja Divnića, Adama A. Baričevića.

Franz Posset
Wisconsin, USA

Samostalni njemačko-američki znanstvenik. Diplomirao teologiju na sveučilištu u Tübingenu i potom na Marquette University u Milwaukee / USA. Radove je objavljivao u katoličkim i luteranskim časopisima, autor je više knjiga, među kojima Pater Bernhardus: *Martin Luther and Bernard of Clairvaux* (1999), *The Front-Runner of the Catholic Reformation: The Life and Works of Johann von Staupitz* (2003), *The Two-Fold Knowledge... from the Works of Bernard of Clairvaux* (2004), *Renaissance Monks: Monastic Humanism in Six Biographical Sketches* (2005). Sada se bavi renesansnim laičkim teozozima, uključujući i Marulića i Johanna Reuchlina. Za rad »Polyglot Humanism in Germany c. 1520« u časopisu *Renaissance and Reformation* (2003) dobio je prvu godišnju nagradu Natalie Zemon Davis (Canada).

Dr. Ružica Pšihistal
Filozofski fakultet, Osijek

Rodila se 1966. u Vinkovcima. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Osijeku, doktorirala na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu s temom *Struktura i funkcija alegorije u Marulićevoj Juditi, Davidijadi i Suzani*. Docentica je na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Osijeku. Uz marulološke teme, bavi se proučavanjem starije hrvatske književnosti te hrvatskom usmenom književnošću.

Diana Sorić
Filozofski fakultet, Zadar

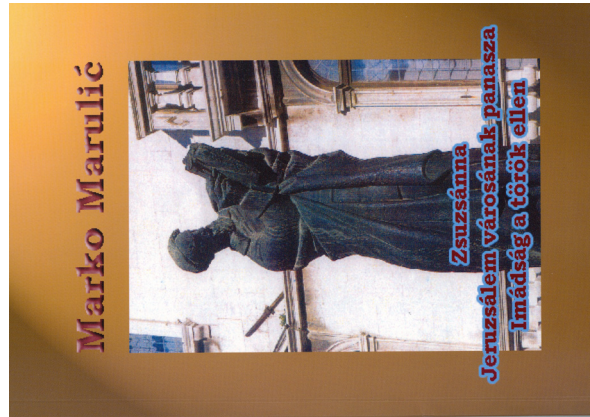
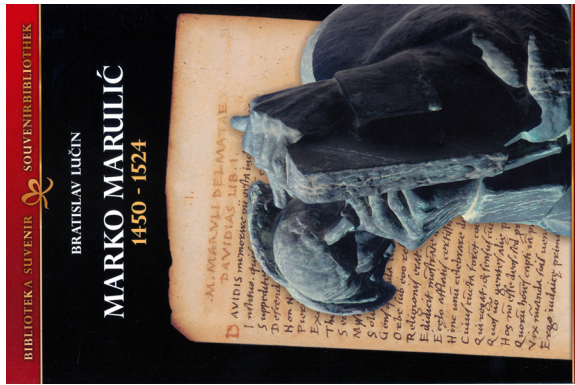
Rođena 1973. godine u Zadru. Na Filozofskom fakultetu u Zadru diplomirala 2000. talijanski, latinski i grčki. Na istom fakultetu upisala Poslijediplomski studij iz književnosti. Od 2003. godine radi kao asistent na Odjelu za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zadru. Područja interesa: pisma Antuna Vrančića (što je i tema magistarske radnje koja je u završnoj fazi izrade).

Dr. Marko Špikić
Filozofski fakultet, Zagreb

Rođen 1973. u Zagrebu. Diplomirao povijest umjetnosti i komparativnu književnost 1998. Od 1999. zaposlen pri Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Početkom 2002. na studijskom boravku u Scuola normale superiore u Pisi. Magistrirao 2003. na temu *Predstavljanje starina u spisima talijanskog humanizma prve polovice 15. stoljeća*. U prosincu 2006. obranio doktorsku disertaciju pod naslovom *Konzervatorsko djelovanje splitskog antikvara Francesca Carrare*. Objavljivao u časopisima *Prostor*, *15 dana*, *Peristil*, *Kulturna baština*, *Književna smotra* o temama iz renesansne arhitektonske teorije, teorije povijesti umjetnosti i konzerviranja kulturnoga naslijeđa u Hrvatskoj i Europi. Sudjelovao na tri znanstvena skupa. Objavio dvije knjige: *Humanisti i starine. Od Petrarke do Bionda*, FF Press, Zagreb 2006. i *Anatomija povijesnoga spomenika*, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb 2006.

Dr. Kristina Štrkalj Despot
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Rođena 1978. u Jajcu. Diplomirala kroatistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Na istom je Fakultetu doktorirala 2007. temom »Sintaksa složene rečenice u srednjovjekovnim hrvatskim verzijama legende o vitezu Tundalu«. Kao znanstvena suradnica radi u *Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje* na projektu *Starohrvatski rječnik*. Bavi se proučavanjem povijesti hrvatskoga jezika, povijesnom leksikografijom i tekstologijom.

Zsuzsánna

Kezdődik a Zsuzsánjáról, Hilkija leányáról és Jojakim feleségéről szóló történet. Ez pedig történik Babilóniában, mivel az izraeli nép oda száműzetett.
Ezt versekbe szedte Marko Marul Spliciánin

Világ teremtője, reménye szavamnak,
immár dalra készen, hozzád hadd forduljak.
Nem szűnök kérlelni, kegyelmedet kérni:
segíts szépen írni, szóban elmondani.
egy asszony hívségét, híven magasztalni;
mert szolgálja férjét: egész föld becsüli.
Általad dicsértem az özvegy hívségét,
légy most segítségem, másikat dicsérvén.

(1-8)

(M. Marulić, *Zsuzsánna*, na mađarski preveo
Lőkös István, Eötvös József Könyvkiadó,
Budapest 2007)

JUDIT

Stolz und Lob für die allerheiligste Judit,
Ihre mutigen Werke möchte ich offenbaren;
Deshalb bitte ich, Gott, deine Helligkeit,
Entsage mir dabei nicht die volle Gnade.
Du bist es, der jeder ihrer Tat Kraft verleiht
Und ihrem Körper Schönheit mit reiner Ehre;
Du, daher, hilf nun auch mir
Dass die Zunge das äußert, was der Gedanke vorbereitet.
(I, 1-8)

...
Dieses Geschenk gebe ich Gott, für meine Erlösung,
Denn dies sagend sehe ich das Ende,
In dem Judits Ruhm von so langer Dauer sein wird bis
Der Kreis der irdischen Welt nicht zu brennen beginnt;
Oder zumindest so lange diese Erde
Auf dem Blatt Papier slawische Buchstaben liest.
Erschöpft von dieser Schifffahrt, lässt sie hier die Segel herab
Mein neues Boot: Danke Gott
Der du den Himmel und alles andere geschaffen hast. Amen.
(VI, 429-441)

(M. Marulić, *Judit*, na njemački prevela Katja Jurčević, u: Bratislav Lučin:
Marko Marulić: 1450-1524, Hrvatsko-njemačko društvo Split; Zebra plus d.
o. o., Split 2008)

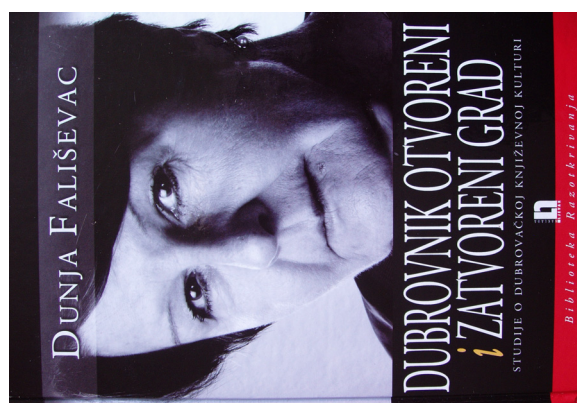
Dunja Fališevac
DUBROVNIK – OTVORENI I ZATVORENI GRAD;
STUDIJE O DUBROVAČKOJ KNJIŽEVNOJ KULTURI,
Ljevak, Zagreb 2007.

U knjizi Dunje Fališevac *Dubrovnik – otvoreni i zatvoreni grad* dominiraju teme u vezi s književnošću ranonovovjekovnoga Dubrovnika. Tematskom jedinstvu knjige oponira mnoštvenost stajališta s kojih autorica pristupa svojim temama. Dok su neki članci zamišljeni kao cjelovite analize individualnih opusa ili koherentnih vrstovnih tradicija, neki se bave neispitanim sadržajima i aspektima dubrovačke književnosti, često i onima koji svjedoče o autoričinu odmaku od tekstualno orijentirane povijesti književnosti prema otvorenijoj heuristici kulturalnih studija. U ovoj se knjizi Dunja Fališevac očituje kao znanstvenica koja se pera ne laća olako, nego kad naiđe na neistražena pitanja ili na teme kojima su potrebna nova tumačenja, kadšto i u opoziciji s proširenim stereotipima. Članci su pisani vrsnom znanstvenom prozom iza koje se osjeća autoričino iskustvo, komponirani su svrsishodno, a imponiraju i svojim spoznajnim rezultatima.

Zoran Kravar

Ranonovovjekovna Dubrovačka Republika zaokružena je kulturna cjelina. U tom se svjetlu paradoksalnom čini činjenica da o najvećoj književnosti koja se u 19. stoljeću ulila u jedinstvenu hrvatsku književnu kulturu domaća književna historiografija nikad nije ispisala jedinstvenu monografiju /sintezu. Knjiga Dunje Fališevac *Dubrovnik – otvoreni i zatvoreni grad* svojevrsna moderna leksikonska povijest dubrovačke književne kulture. Reprezentativni pisci i djela, najvažniji književni rodovi i vrste, književni modusi, rodna problematika, dominantni ideologemi, književnost u izvedbenom kontekstu, starija i novija književnost – svi su ti aspekti proučavanja dubrovačke književnosti zastupljeni na stranicama ove knjige. Dunja Fališevac u ovoj je knjizi pokazala širinu književnopovijesnih interesa, skladno upotpunjavanje različitih metodoloških postupaka i aspekata i istraživanja, temeljitost i sintetsku snagu u postizanju novih spoznaja o dubrovačkoj književnoj kulturi.

Davor Dukić

Dunja Fališevac
STARI PISCI HRVATSKI I NJIHOVE POETIKE,
Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 2007.

Već duže vremena kulturna i književna povijest samorazumljivim smatra da je srednji vijek u kulturološkom i civilizacijskom pogledu specifična epoha, relativno zatvorena u svojim svjetonazorskim koncepcijama i duhovnim dosezima; isto tako, već duže vremena među medievistima postoji uvjerenje da se srednjovjekovni tekstovi moraju proučavati na poseban način jer su obilježeni specifičnom starinom, osobitom starosnošću, te da se za opis i analizu tih djela nužno mora uspostaviti povijesna distanca, kao što se mora respektirati različitost, drugačijost politički, društveno i kulturno samosvojne i zatvorene srednjovjekovne epohe, a ne tražiti kontinuitet s razdobljima koja su joj prethodila ili koja su za njom slijedila.

Svaka filološka disciplina, pa tako i kroatistička, neke aspekte značenja i vrijednosti proučavana predmeta crpi iz činjenice starine nekog teksta: pripadnost nekog teksta dubokoj prošlosti za suvremenog je recipijenta već sama po sebi neprijeporan znak njegove vrijednosti. No, osim svojom starinom, najstariji tekstovi neke nacionalne kulture, bez obzira kakva im je primarna funkcija bila, bez obzira na svoje primarno neknjiževne, izvanknjiževne, religioznopoučne funkcije i svrhe, svjedoče ponešto i o estetičkoj, poetičkoj i retoričko-stilskoj svijesti pisca ili prevoditelja, govore o prevoditeljevu/prepisivačevu razumijevanju retoričko-stilskog ukrašavanja teksta - koji se iz suvremene vizure mogu kvalificirati kao umjetnički »obojeni«.

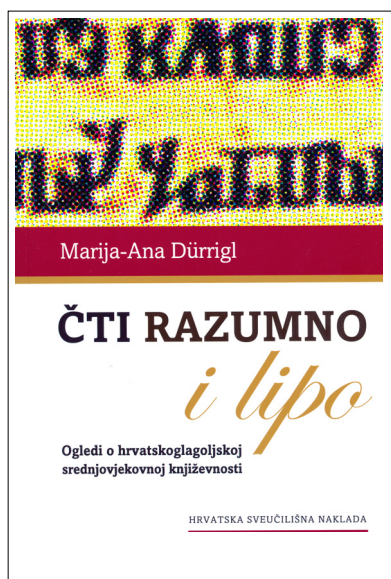
(Ulomak iz knjige)

Marija-Ana Dürriegl
*ČTI RAZUMNO I LIPO. OGLEDI O HRVATSKOGLAGOLJSKOJ
SREDNJOVJEKOVNOJ KNJIŽEVNOSTI,*
Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2007.

Hrvatska srednjovjekovna književnost tropismena je i trojezična (ako se hrvatski i crkvenoslavenski jezik hrvatske redakcije shvate kao zasebni jezici), a njezina se glagoljska sastavnica nerijetko promatra zasebno. To ipak ne znači da se ona gleda »izdvojeno«, jer je valja uvijek dovoditi u vezu s drugim dvjema sastavnicama hrvatske pismenosti, kao i s književnostima europskoga Istoka i Zapada na čijoj granici ta hrvatska glagoljska književnost (i pismenost) nastaje i mijenja se kroz stoljeća.

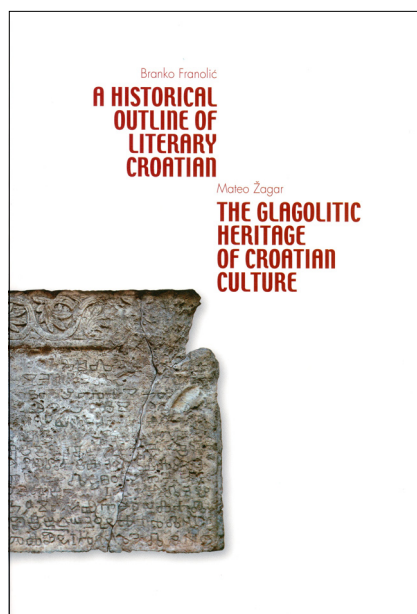
U ovim je razmišljanjima pažnja posvećena tekstovima napisanima na hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku i na živom hrvatskom jeziku, a koji su fiksirani glagoljičnim slovima. Pokušava se lavirati između »posebnosti« te produkcije i njezine duboke ukorijenjenosti u tradiciju europske srednjovjekovne pisane produkcije. Teoretsko je polazište ono koje promatrane tekstove drži književnima, premda u znanstvenoj literaturi postoje i druga gledišta koja slavenskom srednjovjekovlju pridaju (tek) značaj pismenosti. Pa ipak, odabrani hrvatski glagoljski tekstovi vizija, legendi, prenja, pa čak i nekih egzempala, pokazuju dovoljno signala »estetičkoga označenja« (termin E. Hercigonje) da ih se može smatrati književnima. Srednjovjekovna su ostvarenja - ne samo književna! - polifunkcionalna, tj. odlikuje ih funkcionalni sinkretizam. Zbog toga uz to »estetičko« ne valja zanemariti karakteristike koje pripadaju sferama »praktičnoga« i »pragmatičnoga«, jer se samo takvim »sinkretičkim« pristupom može pokušati osvjetliti jedno razdoblje koje u ukupnosti povijesti hrvatske književnosti zauzima znatan dio. Odjeci naime te književne produkcije (u zborničkim kompilacijama, koje sadrže primjerice različita legendarnohagiografska djela, Marijine mirakule, vizije, prenja, egzemplara - da homilije i ne spominjemo) nalaze se u prijepisima čak u 17. stoljeću, pa i kasnije.

(Riječ unaprijed)

B. Franolić: A HISTORICAL OUTLINE OF LITERARY CROATIAN;
M. Žagar: THE GLAGOLITIC HERITAGE OF CROATIAN CULTURE,
Erasmus Naklada; CSYPN, Zagreb-London 2008.

CSYPN (Croatian Students and Young Professionals Network) nastoji oko hrvatske promidžbe u Ujedinjenom Kraljevstvu ostvarivanjem akademskih, društvenih i poslovnih kontakata. Godine 2001, koju je Europska unija proglasila godinom jezika, CSYPN je započeo svoj jezični projekt kojemu je jedan od ciljeva širenje spoznaja o svim vidovima hrvatskog jezika i kulture. Završetak prvog dijela zamišljenog projekta jest objavljivanje ove knjige u kojoj su sadržana dva rada: *Povijesni pregled hrvatskoga književnog jezika od početaka do 20. stoljeća* Branka Franolića i *Glagoljska baština hrvatske kulture* Matea Žagara. Sažeta jasnoća, pouzdanost informacija i bogat kritički aparat odlikuju ovu knjigu, a prekrasna likovna građa daje joj dodatnu privlačnost.

Nadgrobná ara Kvinta Eronija Firmina
(lapidarij Arheološkog muzeja u Splitu)

Stela Servija Enija Fуска
(lapidarij Arheološkog muzeja u Splitu)

Dino Demicheli
EPIGRAFIČKA RADIONICA: *MARMORA INSCRIPTA*

Voditelji:

Dino Demicheli, Sveučilište u Zagrebu

Julijana Visočnik, Institut za arheologiju ZRC SAZU u Ljubljani

Sudjeluju: studenti klasične filologije iz Zadra i Zagreba

Epigrafička radionica koja se ove godine održava u okviru Međunarodnog znanstvenog skupa o Marku Maruliću ima zadatak njezinim polaznicima predočiti kakav put natpis treba proći od pronalaska do znanstvene objave. Svi natpisi koji će se obrađivati tijekom radionice su s područja srednje Dalmacije, a naglasak je na onima pronađenim u Saloni i Tiluriju. Najvažniji dio rada odvijat će se u lapidariju Arheološkog muzeja u Splitu, a obradi natpisa će se pristupiti sa stajališta moderne epigrafije koja u prvom redu objedinjuje arheološki, povijesni, onomastički i jezični kontekst. Polaznici radionice će imati priliku prijeći sve razine rada na natpisima: od prepisivanja uklesanog teksta na natpisu do restitucije teksta natpisa do koje će doći kada se razriješe kratice. Razriješeni se natpis nakon toga prevodi i interpretira, a tako obrađen tekst na kraju mora sadržavati sve bitne podatke koji se mogu iščitati s natpisa. Kao paradigma poslužit će prikaz rada na natpisima za projekt *Corpus inscriptionum Latinarum quae in Croatia repertae sunt* koji će se naći u novom izdanju zbirke latinskih natpisa *Corpus inscriptionum Latinarum*.

Cilj je ove epigrafičke radionice studentima približiti natpise kao prvorazredan povijesni izvor i da potom sami budu sposobni analizirati i koristiti podatke s natpisa služeći se metodama koje će im biti predstavljene.

Amir Kapetanović
KROATISTIČKA TEKSTOLOŠKA RADIONICA
*PALEOGRAFIJA ČITANJA HRVATSKIH RANONOVVJEKOVNIH
LATINIČKIH RUKOPISA*

Voditelj: dr. sc. Amir Kapetanović (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb)

Suvoditelji: dr. sc. Dragica Malić (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb), Josip Lasić (Filozofski fakultet, Split)

Sudjeluju: studenti kroatistike iz Zadra i iz Bugarske, Makedonije, Poljske, Slovačke, Rumunjske i Ukrajine

U sklopu Međunarodnoga znanstvenoga skupa o Marku Maruliću održat će se prva kroatistička tekstološka radionica, koja će biti posvećena problemima čitanja hrvatskih ranonovovjekovnih rukopisa pisanih latinicom. Budući da do 1835. nije postojao jedinstven hrvatski latinički slovopis, svaki kroatist morao bi savladati vještinu čitanja rukopisa pisanih različitim dopreporodnim grafijskim sustavima. U uvodu će polaznici radionice biti ukratko obaviješteni o tekstološkom pristupu hrvatskim vrelima dopreporodne književnosti i s glavnim smjericama primjene latinice u povijesti hrvatske pismenosti. Polaznici će u sklopu radionice sami pokušati transkribirati do sada neobjavlenu pjesmu *Od dvora nebeskoga tumačenje* iz tzv. Trogirsko-splitske pjesmarice. Osim izradbe transkripcije i paleografske interpretacije odabranoga predloška, polaznici će biti upućeni u osnovne probleme čitanja hrvatskih ranonovovjekovnih latiničkih tekstova (koje »otvori« predložak) i načine transponiranja teksta od rukopisa do njegova izdanja.

COLLOQVIA MARVLIANA XVII
(Književni krug Split - *Marulianum*, 2008.)

SADRŽAJ
CONTENTS

- Uvodna bilješka / *Prefatory Note*
- Dunja Fališevac: Renesansna poslanica kao prostor poetičko-estetičkih iskaza / *The Renaissance Epistle as Space for Poetic and Aesthetic Enunciations*
- Pavao Pavličić: Pero moj ili Nalješković piše Hektoroviću / *My Dear Petar, or, Nalješković Writes to Hektorović*
- Neven Jovanović: Rukopisni zbornik *Varia Dalmatica (Codex Lucianus)* kao svjedočanstvo humanističke književne komunikacije / *Humanist Literary Communication in the Manuscript Collection Varia Dalmatica (Codex Lucianus)*
- Izbor neobjavljene komunikacijske poezije iz *Varia Dalmatica* (uredio Neven Jovanović)
- Iva Kurelac: Dinko Zavorović, Faust Vrančić i Toma Suričević u svjetlu epistolarnih razmjena / *Dinko Zavorović, Faust Vrančić and Toma Suričević in the Light of Epistolary Exchange*
- Ruggero Cattaneo: O stilu i kulturnom značenju Marulićeve *Poslanice papi Adrijanu VI.* / *Sullo stile e la rilevanza culturale dell'Epistola a Papa Adriano VI di Marco Marulić*
- Franz Posset: The Mouse, the Frog, and the Unidentified Flying Object: Metaphors for »Empires« in the Latin Works of the Croatian Humanist Marcus Marulus and of the German Humanist Ulrich von Hutten / *Miš, žaba i neidentificirani leteći predmet: metafore »carstva« u latinskim djelima hrvatskoga humanista Marka Marulića i njemačkoga humanista Ulricha von Huttena*
- Branko Jozić: Biografičnost Marulićevih epistolarnih tekstova / *The Biographic Elements in Marulić's Epistolary Texts*
- Ružica Pšihistal: Razvijene usporedbe u *Juditi*: o Marulićevim *prilikama* / *Developed Similitudes in Judita / Judith: on Marulić's Prilike (Extended Similes)*
- István Lőkös: Još jednom o alegorijskom tumačenju *Judite* / *Once Again about the Allegorical Interpretation of Judita*
- Mladen Parlov: Marulić: molitelj i učitelj molitve / *Marulić: Man of Prayer, Teacher of Prayer*
- Ivan Bodrožić: Tropologija brojeva u Marulićevu djelu *De humilitate* / *The Topology of Numbers in Marulić's De humilitate*

- Miroslav Palameta: Marulićeva *Tropologija* u svjetlu patrističke alegoreze (IV) / *Marulić's Tropology in the Light of Patristic Allegoresis (IV)*
- Vinko Grubišić: Trojica humanista o rodnome mjestu svetog Jeronima: Flavio Biondo, Marko Marulić i José de Espinoza de Sigüenza / *Three Humanists on the Birthplace of Saint Jerome: Flavius Blondus, Marko Marulić and José de Espinoza de Sigüenza*

K r o n i k a

- Ivo Sanader: Marulićevi spomenici u Čileu
- Božo Biškupić: Govor na svečanom otkrivanju skulpture Vaska Lipovca »Marko Marulić« u Parku skulptura u čileanskom glavnom gradu Santiagu
- Osvaldo Rivera Riffo: Govor na inauguraciji skulpture Marka Marulića
- Ružica Pšihistal: Marko Marulić, prvi klasik hrvatske književnosti i europski humanist
- Nagrade Dana hrvatske knjige 2007.
Obrazloženje nagrade *Judita*
Obrazloženje nagrade *Davidias*
Obrazloženje nagrade *Slavić*

B i b l i o g r a f i j a

- Branko Jozić: Bibliografija Marka Marulića 2007.

R e c e n z i j e, p r i k a z i, o s v r t i

- Neven Jovanović: *M. Maruli Delmatae Davidias*. Priredio M. Marcovich, Leiden i Boston
- Mirko Tomasović: Marko Marulić, *Zsuzsána, Jeruzsálem városának panasza, Imádság a török ellen*. Fordította: István Lőkös
- Marcello Marinucci: *Petrarca i petrarkizam u hrvatskoj književnosti – zbornik radova s međunarodnog simpozija održanog od 27. do 29. rujna 2004. u Splitu*. Uredili Bratislav Lučin i Mirko Tomasović.
- Marcello Marinucci: Mirko Tomasović e Ljiljana Avirović, *La divina traduzione. Tradurre dal croato all'italiano*

NAGRADA DANA HRVATSKE KNJIGE

Pravilnik

Nagradu Dana hrvatske knjige dodjeljuje Društvo hrvatskih književnika – pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Tri su nagrade: »Judita«, »Davidias«, »Slavić«

Nagrade su godišnje.

Nagrade se dodjeljuju u Splitu na Dan hrvatske knjige – 22. travnja tekuće godine.

»Judita« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolju knjigu ili studiju o hrvatskoj književnoj baštini, posebno o humanističko-renesansnoj.

»Davidias« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolji prijevod djela iz hrvatske književne baštine na strane jezike ili za najbolju knjigu, odnosno studiju inozemnog kroatista o hrvatskoj književnoj baštini.

»Slavić« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolji autorski knjigom objavljeni prvenac.

Sva djela (prvotisak) koja se predlažu za nagrade moraju biti objavljena od 1. siječnja do 31. prosinca prethodne godine.

Nagrade se sastoje od novčanog dijela: »Judita« – 10.000 kuna, »Davidias« – 10.000 kuna, »Slavić« – 2.500 kuna i povelja.

Nagrade uručuju: ministar kulture Republike Hrvatske i predsjednik Društva hrvatskih književnika.

Gradonačelnik Splita sve nagrađenike daruje zlatnikom grada Splita.

Odluku o nagrađenim djelima, odnosno o autorima nagrađenih djela donosi Povjerenstvo Nagrade Dana hrvatske knjige.

Upravni odbor Društva hrvatskih književnika imenuje Povjerenstvo Nagrade Dana hrvatske knjige – na rok od četiri godine.

Povjerenstvo je u radu i odlučivanju samostalno.

Povjerenstvo bira tajnika – na rok od četiri godine.

Tajnik organizira i vodi rad Povjerenstva te po potrebi, a obvezatno jednom godišnje, o radu Povjerenstva izvještuje Upravni odbor Društva hrvatskih književnika i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Ako je djelo člana Povjerenstva među prijedlozima za nagradu, onda taj član ne sudjeluje u radu Povjerenstva prilikom glasovanja.

O svakoj nagradi odluka se donosi većinom glasova.
Kad je nagrađenik strani državljanin, o dodijeljenoj nagradi treba ga izvijestiti najmanje trideset dana prije same dodjele.
Povjerenstvo odlučuje i o autorima obrazloženja o nagradama.
Troškove rada Povjerenstva, novčane iznose nagrada, izradbu povelja, organizaciju dodjele nagrada i honorar autorima obrazloženja osigurava Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.
Sve navedene troškove Društvo hrvatskih književnika prijavljuje Ministarstvu kulture kao dio svoje redovne godišnje djelatnosti.

Povjerenstvo Nagrade Dana hrvatske knjige u 2007:
Cvijeta Pavlović, Bratislav Lučin, Tonko Maroević, Nikola Batušić

Tajnik Povjerenstva Nagrade Dana hrvatske knjige:
Srećko Lipovčan

NAGRADA DANA HRVATSKE KNJIGE

Do sada nagrađeni:

1997.

- Judita* — Pavao Pavličić: *Studije o Osmanu*, ZAZNOK, Zagreb 1996.
Davidias — István Lőkös: *A horvát irodalom története*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1996.
Slavić — Maro Pitarević: *Harlekin*, Ceres, Zagreb, 1996.

1998.

- Judita* — Branimir Glavičić: *Marulićev latinski rječnik*, Književni krug Split 1997.
Davidias — Ján Jankovič: *Chorvátska literatúra v slovenskej kultúre I*, Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava 1997
Slavić — Romeo Mihaljević: *Anđeoska konverzacija*, Mozaik knjiga, Zagreb 1997.

1999.

- Judita* — Radoslav Katičić: *Litterarum studia*, Matica hrvatska, Zagreb 1998.
- Davidias* — Joanna Rapacka: *Zaljubljeni u vilu*, Književni krug Split 1998.)
- Slavić* — Ana Brnardić: *Pisaljka nekog mudraca*, SKUD »Ivan Goran Kovačić«, Zagreb 1998.

2000.

- Judita* — Mirko Tomasović: *Marko Marulić Marul*, Erasmus Naklada, Zagreb / Književni krug Split – *Marulianum*, Split / Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu 1999.
- Davidias* — Fedora Ferluga Petronio: *Grčko-latinski izvori u Junija Palmotića*, Hrvatsko filološko društvo, Rijeka 1999.
- Slavić* — Dražen Stojčić: *Zabranjeno područje*, Svjetla grada, Osijek 1999.

2001.

- Judita* — Šime Jurić: *Iz muzeja hrvatske knjige*, Matica hrvatska, Zagreb 2000.
- Davidias* — Krystyna Pieniażek: *Pjesničko stvaralaštvo Antuna Branka Šimića* (prevela Jadranka Nemeth Jajić), Matica hrvatska, Zagreb 2000.
- Slavić* — Igor Štiks: *Dvorac u Romagni*, Durieux, Zagreb 2000.

2002.

- Judita* — Milan Moguš: *Rječnik Marulićeve Judite*, Institut za jezik i jezikoslovlje, Zagreb 2001.
- Davidias* — Luciana Borsetto: *Marko Marulić: Giuditta*, a cura di Luciana Borsetto. Testo croato a fronte, Hefti, Milano 2001.
- Slavić* — Gordan Nuhanović: *Liga za opstanak*, Pop & Pop, Zagreb 2001.

2003.

- Judita* – Nikola Batušić: *Starija kajkavska drama*, Disput, Zagreb 2002.
- Davidias* – Francisco Javier Juez y Gálvez: za monografsko izdanje časopisa *Studia Croatica*, Buenos Aires 145/2002.
- Slavić* – Franc Rotter: *Croatia liberata*, Hrvatsko štamparsko društvo, Gradišće 2002.

2004.

- Judita* – Dunja Fališevac: *Kaliopin vrt II; studije o poetičkim i ideološkim aspektima hrvatske epike*, Književni krug, Split 2003.
- Davidias* – Vanda Mikšić: *Points d'exclamation*, Caractères, Pariz 2003.
- Slavić* – Slađana Bukovac: *Putnici* (roman), Meandar, Zagreb 2003.

2005.

- Judita* – Mirko Tomasović: *Vila Lovorka*, Književni krug Split 2004.
- Davidias* – Silvio Ferrari: *L'«elegia veneziana» di Kranjčević, Il crollo del Campanele, 1902*, Edizioni San Marco dei Giustiniani, Genova 2004.
- Slavić* – Suzana Abspoel Đođo: *Snajperist*, Meandar, Zagreb 2004.

2006.

- Judita* – Nikica Kolumbić: *Poticaji i nadahnuća*, Dom i svijet, Zagreb 2005.
- Davidias* – Ruggero Cattaneo, za talijanski prijevod i izdanje djela Dubravko Jelčić: *Storia della letteratura croata*, Guépard Noir Edizioni, Milano 2005.
- Slavić* – Svjetlan Lacko Vidulić: *Muke Mikuline*, AGM, Zagreb 2005.

2007.

- Judita* – Ivan J. Bošković: *ORJUNA – ideologija i književnost*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 2006.
- Davidias* – Ljiljana Avirović: *La traduzione della Divina Commedia in croato (La divina traduzione; tradurre in croato dall'italiano)*, Hefti, Milano 2006)
- Slavić* – Yves-Alexandre Tripković: *Hermesov poučak*, Zigo, Rijeka 2006.

U povodu Dana hrvatske knjige, a u sklopu *Marulićevih dana*, Društvo hrvatskih književnika dodijelilo je i tri Zahvalnice:

Brislavu Lučinu: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 1998.

Mirku Tomasoviću: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 1999.

Ivi Frangešu: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 2000.

Šibenska katedrala

POVIJEST GRADSKE KNJIŽNICE »JURAJ ŠIŽGORIĆ«

U svojoj tisućljetnoj povijesti Šibenik je često ishodištem novoga u hrvatskoj književnoj i kulturnoj povijesti. *Šibenska molitva* najstariji je hrvatski pjesnički tekst pisan latinicom, *Elegije i pjesme* Jurja Šižgorića prva je hrvatska tiskana knjiga pjesništva, djela Dinka Zavorovića početak su novovjeke hrvatske historiografije, *Rječnik* Fausta Vrančića prvi je tiskani rječnik hrvatskoga jezika, a znanstveno-tehničko djelo *Novi strojevi* i filozofski spisi toga pisca golem su doprinos počecima naše znanstvene i filozofske misli.

O svijesti starih Šibenčana o knjizi i potrebi za knjigom govore i brojne samostanske i privatne knjižnice. Među njima, po veličini i vrijednosti fonda, izdvaja se knjižnica samostana sv. Frane, s oko 150 kodeksa, 161 inkunabulom i mnogim starim i rijetkim knjigama...

Gradska knjižnica koja je **osnovana 1922.** (u međuvremenu promijenila ime u Narodna knjižnica) objedinjena je 1. siječnja 1966. s Naučnom bibliotekom, osnovanom 1962., u Gradsku biblioteku. Ime Jurja Šižgorića Šibenčanina Knjižnica je ponijela 29. prosinca 1970., u povodu obljetnice rođenja velikoga hrvatskog humanista...

Od 1966. Knjižnica je smještena u tzv. plavom neboderu, podalje od gradskog središta. U prosincu 2005. Knjižnica je uselila u novi prostor u središtu grada, na Poljani, u zgradi koja je antologijsko djelo arhitekture hrvatske moderne. Ta je zgrada smještena upravo na mjestu gdje je nekoć bila Narodna kavana s Narodnom slavjanskom čitaonicom.

<http://www.knjiznica-sibenik.hr/index.html>

**MARULIĆEVSKA MREŽNA SJEDIŠTA
(MARULIĆ NA WWW)**

Književni krug Split

MARVLIANVM

Centar za proučavanje Marka Marulića i njegova humanističkoga kruga

<http://www.knjizevni-krug.hr/marulianum/>

Projekt *Marulianuma* i Sveučilišta u Padovi “Valorizzazione e recupero degli scritti e dei luoghi dell’umanista spatino Marko Marulić / Marcus Marulus” (VALMAR), u sklopu međunarodnog projekta “Eredità culturale dell’Adriatico: conoscenza, tutela e valorizzazione” (INTERADRIA – INTERREG III A).

<http://marulianum.storia.unipd.it/>

Blog Marvlvs et al.

De rebvs Marvlianis et nonnvllis aliis

<http://www.ffzg.hr/klafil/marulus/>

Colloquia Maruliana na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske “Hrčak”

http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopis&id_casopis=43

Časopisi s ovog portala uvršteni su u ScientificCommons
<http://en.scientificcommons.org/>, veliki pretraživač slobodno dostupnih
repositorija znanstvenih radova, kao i sličan, ali manji

<http://www.oaister.org/>

Svaki rad s HRČKA indeksiraju i Google i Google Scholar

<http://scholar.google.com/> .

SADRŽAJ

Kalendar zbivanja	3
Colloquium Marulianum XVIII: Epistolografija hrvatskoga humanizma i renesanse	6
Sažetci	8
Podatci o sudionicima znanstvenoga skupa	27
Zsuzsánna	37
Judit	38
Dunja Fališevac: <i>Dubrovnik – otvoreni i zatvoreni grad; studije o dubrovačkoj književnoj kulturi</i>	39
Dunja Fališevac: <i>Stari pisci hrvatski i njihove poetike</i>	41
Marija-Ana Dürrigl, <i>Čti razumno i lipo. Ogledi o hrvatskogla- goljskoj srednjovjekovnoj književnosti</i>	42
B. Franolić, <i>A Historical Outline of Literary Croatian</i> ; M. Žagar, <i>The Glagolitic Heritage of Croatian Culture</i>	43
Dino Demicheli, Epigrafička radionica: <i>Marmora inscripta</i>	44
Amir Kapetanović, Kroatistička tekstološka radionica <i>Paleografija čitanja hrvatskih ranonovovjekovnih latiničkih rukopisa</i>	46
<i>Colloquia Maruliana</i> XVII – sadržaj	47
Nagrada Dana hrvatske knjige	49
Pravilnik	49
Do sada nagrađeni	50
Povijest gradske knjižnice »Juraj Šižgorić«	55
Marulićevska mrežna sjedišta (Marulić na WWW)	56

*Znanstveni, književni i izdavački program Marulićevih dana
novčano su pomogli:*
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske
Županija splitsko-dalmatinska
Poglavarstvo grada Splita

Izdavač:
Književni krug Split – *Marulianum*
Ispod ure 3, Split

Za izdavača:
Nenad Cambi

Ovu knjižicu uredili:
Branko Jozić i Bratislav Lučin

Tisak:
Dalmacija papir – Split

Naklada:
400 primjeraka

